

**PAŃSTWOWA KOMISJA WYBORCZA**

**INFORMACJA**

**O DZIAŁALNOŚCI PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ**

**I KRAJOWEGO BIURA WYBORCZEGO**

**w 2007 r.**

**Warszawa, marzec 2008 r.**



<b>SPIS TREŚCI</b>	<b>Str.</b>
<b>Wstęp</b>	<b>1</b>
<b>I. Realizacja zadań ustawowych</b>	<b>5</b>
<i>1. Wybory do Sejmu i do Senatu</i>	<i>5</i>
<i>2. Wybory uzupełniające do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej</i>	<i>21</i>
<i>3. Wybory do organów jednostek samorządu terytorialnego;         referenda lokalne</i>	<i>23</i>
<i>4. Zadania określone w ustawie o partiach politycznych</i>	<i>30</i>
<i>5. Realizacja zadań z innych ustaw</i>	<i>34</i>
<b>II. Upowszechnianie prawa i wymiana doświadczeń</b>	<b>36</b>

## Wstęp

1. Zgodnie z art. 36 Ordynacji wyborczej do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej Państwowa Komisja Wyborcza jest stałym najwyższym organem wyborczym w sprawach przeprowadzania wyborów, złożonym z 9 sędziów: po 3 sędziów Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego.\* Zadania i właściwość Państwowej Komisji Wyborczej określają ustawy:

- z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2000 r. Nr 47, poz. 544 ze zm.<sup>1</sup>),
- z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2007 r. Nr 190, poz. 1360),
- z dnia 23 stycznia 2004 r. – Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego (Dz.U. Nr 25, poz. 219<sup>2</sup>),
- z dnia 16 lipca 1998 r. – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. z 2003 r. Nr 159, poz. 1547 ze zm.<sup>3</sup>), a w zakresie wyborów do Rady miasta stołecznego Warszawy i rad dzielnic m.st. Warszawy -w ustawie z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz.U. Nr 41, poz. 361 i Nr 127, poz. 1087<sup>4</sup>),

---

\* Skład Państwowej Komisji Wyborczej jest następujący: przewodniczący-Ferdynand Rymarz, sędzia Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku; zastępcy przewodniczącego - Jan Kacprzak, sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego i Stanisław Kosmał, sędzia Sądu Najwyższego; członkowie – Maria Aleksandra Grzelka (od dnia 21 października 2007 r.), sędzia Sądu Najwyższego; Stefan Jaworski, sędzia Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku; Andrzej Kisielewicz, sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego; Andrzej Mączyński, sędzia Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku; Włodzimierz Ryms, sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego; Stanisław Zabłocki, sędzia Sądu Najwyższego. Funkcję sekretarza Komisji pełni Kierownik Krajowego Biura Wyborczego Kazimierz W. Czaplicki. Pełny skład Komisji jest podany pod adresem internetowym [www.pkw.gov.pl](http://www.pkw.gov.pl)

- z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (Dz. U. Nr 113, poz. 984 ze zm.<sup>5</sup>),
- z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym (Dz. U. Nr 57, poz. 507, Nr 85, poz. 782 i z 2007 r. Nr 112, poz. 766),
- z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym (Dz.U. Nr 88, poz. 985 ze zm.<sup>6</sup>),
- z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz.U. z 2001 r. Nr 79, poz. 857 ze zm.<sup>7</sup>),
- z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz.U. Nr 106, poz. 679, tekst jednolity: Dz.U. z 2006 r. Nr 216, poz. 1584),
- z dnia 18 października 2006 r. o ujawnieniu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz.U. Nr 63, poz. 425),
- z dnia 24 czerwca 1999 r. o wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli (Dz.U. Nr 62, poz. 688).

*Zadania w zakresie wyborów organów jednostek samorządu terytorialnego przeprowadzanych w toku ich kadencji wynikają również z ustaw:*

- z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 ze zm.<sup>8</sup>),
- z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1592 ze zm.<sup>9</sup>),
- z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1590 ze zm.<sup>10</sup>).

*Realizacja zadań określonych w ustawach wyborczych oraz w ustawie o partiach politycznych wymaga ponadto stosowania przez Państwową Komisję Wyborczą przepisów innych ustaw, w szczególności ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 ze zm.<sup>11</sup>), ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. Nr 112, poz. 1198 ze zm.<sup>12</sup>), ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. z 2001r. Nr 79, poz. 855 ze zm.<sup>13</sup>), ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo*

prasowe (Dz.U. Nr 5, poz. 24 ze zm.<sup>14</sup>), ustawy z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (Dz.U. z 2006 r. Nr 139, poz. 993, Nr 104, poz. 711 i Nr 144, poz. 1043, z 2007 r. Nr 21, poz. 125); ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz.U. z 2004 r. Nr 253, poz. 2531 ze zm.<sup>15</sup>).

2. Stałymi organami wyborczymi w sprawach organizacji i przeprowadzania wyborów samorządowych są komisarze wyborczy działający na podstawie przepisów Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw. Zgodnie z art. 15 ust. 1 i 2 tej ustawy, komisarze wyborczy są pełnomocnikami Państwowej Komisji Wyborczej, powoływanymi przez Komisję na okres 5 lat spośród sędziów zgłoszonych przez ministra właściwego do spraw sprawiedliwości z tym, iż tej samej osobie może być powierzona ponownie pełnienie funkcji komisarza tylko raz. Uchwała Państwowej Komisji Wyborczej w sprawie powołania komisarzy wyborczych na kadencję w latach 2003-2008 została ogłoszona w Monitorze Polskim z dnia 30 lipca 2003 r. Nr 38, poz. 559. W 2007 r. w trybie określonym w art. 15 ust. 4 i 5 Ordynacji wyborczej nastąpiła zmiana pięciu komisarzy wyborczych: w Bydgoszczy, Jeleniej Górze, Nowym Sączu, Rzeszowie i Warszawie; uchwały Państwowej Komisji Wyborczej o ich odwołaniu i powołaniu zostały ogłoszone w Monitorze Polskim. Aktualny wykaz komisarzy wyborczych znajduje się na stronie [www.pkw.gov.pl](http://www.pkw.gov.pl).

Komisarze wyborczy wykonują ponadto na podstawie ustaw, inne funkcje i zadania wyborcze. I tak, w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, w wyborach do Sejmu i do Senatu oraz w wyborach posłów do Parlamentu Europejskiego wchodzi oni z urzędu w skład okręgowych komisji wyborczych jako ich przewodniczący (art. 15 ust. 2 ustawy o wyborze Prezydenta RP, art. 44 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu i do Senatu, art. 17 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Parlamentu Europejskiego). Są też organami przeprowadzającymi referenda ogólnokrajowe i referenda lokalne dotyczące odwołania organu jednostki samorządu terytorialnego w czasie trwania kadencji (art. 10 pkt 2 ustawy o referendum ogólnokrajowym, art. 22-25, 45, 49-50, 63 ustawy o referendum lokalnym). Na podstawie przepisów ustaw: o samorządzie gminnym (art. 20 ust. 2a), o samorządzie powiatowym (art. 15 ust. 4) i o samorządzie województwa

*(art. 21 ust. 4) do zadań komisarza wyborczego należy zwołanie pierwszej po wyborach sesji rady (sejmiku), jeżeli nie zwołał jej w ciągu siedmiu dni po ogłoszeniu wyników wyborów przewodniczący rady (sejmiku) poprzedniej kadencji.*

- 3. Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z ustawowym statusem organu kolegiального rozpatruje i rozstrzyga sprawy na posiedzeniach, w sposób określony w regulaminie (M.P. z 2003 r. Nr 20, poz. 301 i z 2004 r. Nr 12, poz. 192). W 2007 r. Komisja odbyła 36 posiedzeń. Warunki organizacyjno-administracyjne, finansowe i techniczne związane z przygotowaniem i przeprowadzeniem wyborów i referendum, obsługę Państwowej Komisji Wyborczej i komisarzy wyborczych oraz inne określone prawem zadania w zakresie funkcjonowania systemu wyborczego zapewnia Krajowe Biuro Wyborcze, którego terenowymi jednostkami organizacyjnymi są delegatury. Zgodnie z art. 55 ust. 3 Ordynacji wyborczej do Sejmu i do Senatu organizację Krajowego Biura Wyborczego i zakres działania określa statut nadany przez Państwową Komisję Wyborczą na wniosek Kierownika Krajowego Biura Wyborczego (M.P. z 2002 r. Nr 3, poz. 60 i z 2003 r. Nr 5, poz. 65). Szczegółową organizację oraz właściwość rzeczową jednostek organizacyjnych Biura określa zarządzenie Kierownika Krajowego Biura Wyborczego z dnia 24 stycznia 2003 r. Regulamin Państwowej Komisji Wyborczej oraz statut i organizacja Krajowego Biura Wyborczego są także ogłoszone na stronie [www.pkw.gov.pl](http://www.pkw.gov.pl).*

## **I. Realizacja zadań ustawowych**

### ***1. Wybory do Sejmu i do Senatu***

1) Głównym zadaniem Państwowej Komisji Wyborczej i Krajowego Biura Wyborczego w 2007 r. było przygotowanie i przeprowadzenie wyborów do Sejmu i do Senatu zarządzonych, wskutek skrócenia kadencji Sejmu, na dzień 21 października 2007 r. Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o zarządzaniu wyborów zostało ogłoszone w Dzienniku Ustaw Nr 162, poz. 1145 z dnia 8 września 2007r.

Zgodnie z art. 10 Ordynacji wyborczej do Sejmu i do Senatu, zwanej dalej Ordynacją wyborczą, termin przeprowadzenia wyborów w ciągu 45 dni oraz skrócone terminy na wykonanie szeregu czynności wyborczych wymagały dobrej organizacji prac i sprawnej realizacji zadań i czynności przez wszystkie organy i służby wyborcze. Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie po ogłoszeniu postanowienia Prezydenta o wyborach podała je w formie obwieszczenia do publicznej wiadomości wraz z informacją o okręgach wyborczych, liczbie posłów i senatorów wybieranych w każdym okręgu oraz siedzibach okręgowych komisji wyborczych. Zostały wydane i upowszechnione wymagane ustawą akty prawne ministrów oraz uchwały i wyjaśnienia Państwowej Komisji Wyborczej. Zapewniono w różnych formach pomoc prawną i organizacyjną dla organów i służb wyborczych, komitetów wyborczych i wyborców. Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie po zarządzaniu wyborów przypominała m. in. przewodniczącym rad gmin, rad miejskich oraz wójtom, burmistrzom i prezydentom miast o ich zadaniach wynikających z Ordynacji wyborczej obejmujących tworzenie obwodów głosowania, powołanie obwodowych komisji wyborczych, rozplakatowanie obwieszczeń o numerach i granicach obwodów głosowania. Apelowała także o udzielenie w różnych formach pomocy osobom niepełnosprawnym w dotarciu do lokali wyborczych.

Dla ułatwienia podmiotom wyborczym wykonywania czynności wymaganych Ordynacją wyborczą Państwowa Komisja Wyborcza wydała informacje dotyczące: tworzenia komitetów wyborczych; zasad i sposobu zgłaszania list



kandydatów na posłów i senatorów, w tym składania przez kandydatów oświadczeń lustracyjnych zgodnych z obowiązującym stanem prawnym (w związku ze zmianą ustawy lustracyjnej – Dz. U. z 2007 r. Nr. 165, poz. 1171 – załączniki Nr 1a i 2a); wyjaśnienia o zasadach gospodarki finansowej, uzyskiwaniu przychodów oraz wydatkach związanych z finansowaniem kampanii wyborczej. Korzystano w tych działaniach, obok tradycyjnych sposobów komunikacji, z sieci internetowej: w całym okresie kampanii dostępne były dla potrzeb wyborców strony: [www.pkw.gov.pl](http://www.pkw.gov.pl) oraz [www.wybory2007pkw.gov.pl](http://www.wybory2007pkw.gov.pl), na których były umieszczone obowiązujące przepisy, wyjaśnienia, informacje, komunikaty. Do skróconych terminów wykonania czynności wyborczych została dostosowana organizacja pracy Państwowej Komisji Wyborczej i okręgowych komisji wyborczych oraz Krajowego Biura Wyborczego i jego terenowych delegatur. M.in. z uwagi na krótki termin na dokonanie zgłoszeń o utworzeniu komitetów wyborczych, w sobotę 15 września 2007 r. poprzedzającą upływ terminu na zgłoszenie, pełniony był dodatkowy dyżur wyborczy. Dla zapewnienia właściwej procedury rejestracji okręgowych list na posłów i kandydatów na senatorów w okresie od 22 do 29 września 2007 r. a także w tygodniu poprzedzającym wybory (15-20 października 2007 r.) organy i służby wyborcze pracowały w wydłużonym czasie - od godz. 8.00 do 20.00

- 2) Państwowa Komisja Wyborcza, wykonując zadania i czynności wyborcze, zgodnie z ustawowym upoważnieniem uchwaliła wymagane prawem formularze i druki wyborcze dotyczące: zgłaszania okręgowych list kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów i ich rejestracji; sposobu drukowania i dostarczenia kart do głosowania obwodowym komisjom wyborczym; zasad i sposobu wykorzystania przy ustalaniu wyników głosowania i wyborów elektronicznego systemu przesyłania i przetwarzania danych; zestawień i protokołów głosowania i wyborów; trybu przekazywania wyników głosowania z obwodów utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich. Wydała wytyczne dla okręgowych i obwodowych komisji wyborczych dotyczące odpowiednio: przyjmowania zgłoszeń i rejestracji list

kandydatów na posłów i na senatorów; zadań i trybu pracy w przygotowaniu i przeprowadzeniu głosowania; trybu i zasad przekazywania informacji o „frekwencji” w trakcie głosowania; zadań związanych z ustaleniem wyników głosowania i wyników wyborów; obserwacji wyborów przez Misję Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie. Komisja współdziałała także z właściwymi ministrami w sprawach wydania aktów wykonawczych do Ordynacji wyborczej, opiniowała i konsultowała projekty, zgłaszała uwagi i wnioski, udzielała wyjaśnień. W wyborach przeprowadzonych 21 października 2007 r. miały w większości zastosowanie rozporządzenia wydane w związku z wyborami w latach 2001-2005 regulujące: prowadzenie i aktualizację rejestru i spisu wyborców; świadczenia pieniężne przysługujące członkom komisji wyborczych w związku z wykonywaniem zadań w komisjach; sporządzanie sprawozdań finansowych z wyborów; postępowanie z dokumentami z wyborów. Nowe bądź zmieniające rozporządzenia wydali: Minister Spraw Zagranicznych – w sprawie utworzenia obwodów głosowania za granicą i Minister Gospodarki Morskiej – w sprawie utworzenia obwodów głosowania na polskich statkach morskich oraz Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji – w sprawach przygotowania i rozpowszechniania audycji wyborczych oraz podziału czasu na rozpowszechnianie tych audycji.

Rozporządzenia i uchwały zostały ogłoszone odpowiednio w Dzienniku Ustaw i Monitorze Polskim, oraz zamieszczone na stronie internetowej PKW. Teksty Ordynacji wyborczej, regulaminy obwodowych komisji wyborczych i wzory zaświadczeń dla mężów zaufania zostały wydrukowane w wydaniu broszurowym i przekazane w odpowiedniej liczbie egzemplarzy obwodowym komisjom wyborczym.

- 3) Zgodnie z Ordynacją wyborczą Państwowa Komisja Wyborcza uchwałą z dnia 13 września 2007 r. powołała dla przeprowadzenia wyborów okręgowe komisje wyborcze. W ich skład weszli sędziowie zgłoszeni przez Ministra Sprawiedliwości, a funkcje przewodniczących objęli z urzędu komisarze wyborczy. W 6 Okręgowych Komisjach Wyborczych (w okręgu nr 12 w Chrzanowie, okręgu nr 20 w Warszawie II, okręgu nr 26 w Gdyni, okręgu

nr 29 w Gliwicach, okręgu nr 30 w Rybniku i okręgu nr 32 w Sosnowcu), w których nie było możliwości pełnienia funkcji przewodniczącego przez komisarza wyborczego, przewodniczący – zgodnie z art.44 ust. 4 Ordynacji wyborczej- zostali wybrani ze składów komisji. Łącznie w skład 41 okręgowych komisji wyborczych powołano 366 sędziów, w tym 4 sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz 2 sędziów wojewódzkich sądów administracyjnych, 21 sędziów sądów apelacyjnych, 170 sędziów sądów okręgowych, 169 sędziów sądów rejonowych. 19 okręgowych komisji wyborczych powołano w składach 10-osobowych, zaś 22 komisje w składach 8-osobowych.

Obwodowe komisje wyborcze powołali wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast, a w obwodach głosowania za granicą i na polskich statkach morskich odpowiednio konsulowie i kapitanowie statków. Powołano 25476 obwodowych komisji wyborczych, w tym 205 komisji za granicą i 7 komisji na polskich statkach morskich. W skład obwodowych komisji powołano 201294 osoby. Większość obwodowych komisji, z uwagi na małą liczbę zgłoszonych kandydatów, powołano w minimalnych 7-osobowych składach. W skład komisji obwodowych zgodnie z przepisami Ordynacji wyborczej, powołano osoby zgłoszone przez pełnomocników komitetów wyborczych oraz po jednej osobie wskazanej odpowiednio przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta), konsula bądź kapitana statku.

4) W celu przeprowadzenia głosowania utworzono 25476 obwodów głosowania: 23903 obwody głosowania na obszarze kraju, 205 obwodów za granicą (więcej o 41 obwodów niż w wyborach w 2005 r.) i 7 obwodów na polskich statkach morskich (2 obwody więcej). Wśród 23903 obwodów utworzonych w kraju – 1178 obwodów utworzono w szpitalach i zakładach pomocy społecznej oraz – 183 obwody w zakładach karnych i aresztach śledczych. W każdej gminie zgodnie z ustawowymi wymogami (art. 53 Ordynacji wyborczej), co najmniej jeden lokal został dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych; lokali takich utworzono ogółem 5487. Ponadto w wielu miastach i gminach władze samorządowe zapewniły osobom

niepełnosprawnym i w podeszłym wieku pomoc w dojeździe do lokali wyborczych oraz inne ułatwienia zapewniające możliwość oddania głosu. Obwieszczenia o obwodach głosowania były rozplakatowane w terminie wymaganym kalendarzem wyborczym a w wielu gminach podano informację o lokalach głosowania także w inny sposób: w lokalnych środkach przekazu, poprzez wywieszki na klatkach schodowych, ogłoszenia na tablicach informacyjnych, itp. Informacji o adresach lokali wyborczych udzielono także telefonicznie, były one także dostępne na stronach internetowych.

W trybie wymaganym Ordynacją wyborczą sporządzono spisy wyborców. W spisach w kraju ujęto 30311716 osób, a w spisach za granicą sporządzonych przez konsulów – 190637 osób. Generalnie spisy zostały sporządzone prawidłowo. W dniu wyborów do Państwowej Komisji Wyborczej i okręgowych komisji wyborczych zgłaszano nieliczne interwencje telefoniczne, z których część wynikała z błędnego rozumienia przepisów dotyczących wpisywania się do rejestru wyborców. Sporadycznie interwencje zgłaszały również osoby zamieszkujące czasowo na obszarze gminy, które w celu głosowania w miejscu pobytu czasowego, powinny wpisać się do spisu bądź stałego rejestru wyborców na swój wniosek.

Po wyborach, do Państwowej Komisji Wyborczej wpłynęło kilka skarg od obywateli polskich za granicą na nieumieszczenie ich w spisie wyborców oraz na inne trudności związane z głosowaniem (m.in. z Chicago, Kolonii i Monachium). Skargi zostały przekazane do wyjaśnienia i załatwienia Pełnomocnikowi Ministra Spraw Zagranicznych do Spraw Wyborów. Przesłane Państwowej Komisji Wyborczej w tych sprawach wyjaśnienia konsulów w Kolonii i Monachium potwierdzają zasadność skarg i wskazują jednocześnie, że ich przyczyną były w części niedociągnięcia organizacyjne, ale też w znacznej mierze obowiązujące regulacje prawne, na przykład niemożność głosowania przez pełnomocnika. Postulaty i wnioski w tej materii zgromadzone w wyborach zostały przez Państwową Komisję Wyborczą przekazane Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałkowi Sejmu i Marszałkowi Senatu oraz Prezesowi Rady Ministrów.

Państwowa Komisja Wyborcza i Krajowe Biuro Wyborcze na stronach internetowych, w wielokrotnych wyjaśnieniach w telewizji, radiu i prasie, a także w informacjach pisemnych i telefonicznych informowały o obowiązujących przepisach prawnych, procedurze dopisania się do spisu wyborców, możliwości i terminie pobrania zaświadczenia o prawie do głosowania. Bieżącą informację w tych sprawach zapewniły także okręgowe komisje wyborcze, delegatury terenowe Krajowego Biura Wyborczego i urzędy gmin. W kraju wydano ogółem 177 237 zaświadczeń o prawie do głosowania.

5) W terminie do dnia 16 września 2007 r. mogły być zgłaszane do Państwowej Komisji Wyborczej zawiadomienia partii politycznych, koalicji partii oraz wyborców o utworzeniu komitetu wyborczego. Państwowa Komisja Wyborcza zapewniła w tym zakresie szeroką prawną pomoc zainteresowanym podmiotom. W szczególności w dniu 11 września 2007 r. podała do publicznej wiadomości komunikat o przyjmowaniu zawiadomień, w którym przypomniała ustawowe warunki związane z utworzeniem komitetów oraz tryb działania w tych sprawach. Udzielono na ten temat wielu szczegółowych wyjaśnień telefonicznie i na piśmie. Do Państwowej Komisji Wyborczej wpłynęły zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego od 56 podmiotów. Komisja potwierdziła utworzenie 51 komitetów wyborczych, a odmówiła przyjęcia zawiadomień 5 komitetów, z powodu braku poparcia zgłoszeń o ich utworzeniu przez wymaganą liczbę co najmniej 1000 obywateli mających prawo wybierania (art. 98 ust. 4 Ordynacji wyborczej). Wśród 51 komitetów wyborczych uprawnionych do udziału w wyborach w 2007 r. 28 stanowiły komitety wyborcze partii politycznych, 1 koalicyjny komitet wyborczy i 22 komitety wyborcze wyborców. Komunikat Państwowej Komisji dotyczący utworzenia komitetów wyborczych został ogłoszony w Monitorze Polskim Nr 67, poz. 756.

6) Do dnia 26 września 2007 r. do godz. 24.00 pełnomocnicy komitetów wyborczych mogli zgłaszać właściwym okręgowym komisjom wyborczym listy kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów do rejestracji. Informacja Państwowej Komisji Wyborczej o zasadach i sposobie zgłaszania list

i kandydatów była przez cały okres przewidziany na zgłaszanie dostępna w internecie. Okręgowe komisje wyborcze pełniły dyżury dla przyjmowania zgłoszeń także w sobotę 22 września 2007 r. Zarejestrowano 296 okręgowych list kandydatów na posłów oraz 385 kandydatów na senatorów. W toku przyjmowania zgłoszeń komisje sprawdzały prawidłowość i kompletność dokumentów zgłoszenia oraz badały, czy zgłoszenie zostało poparte podpisami wymaganej liczby odpowiednio 5000 do Sejmu bądź 3000 do Senatu wyborców zamieszkałych w danym okręgu (art. 142 ust. 1 i art. 196 ust. 1 Ordynacji wyborczej). Okręgowe komisje wyborcze odmówiły rejestracji 4 list okręgowych oraz 12 kandydatów na senatorów. Podstawą wszystkich odmów była mniejsza niż ustawowo wymagana liczba podpisów wyborców popierających zgłoszenie listy bądź kandydata na senatora.

W okresie od zarejestrowania do dnia głosowania okręgowe komisje wyborcze unieważniły rejestrację 2 list kandydatów na posłów oraz 3 kandydatów na senatorów z powodu wycofania przez kandydatów zgody na kandydowanie. W rezultacie w wyborach do Sejmu przeprowadzonych w dniu 21 października 2007 r. wyborcy głosowali na 296 list okręgowych zgłoszonych przez 10 komitetów wyborczych obejmujących 6196 kandydatów. W wyborach do Senatu głosowano na 385 kandydatów zgłoszonych przez 29 komitetów wyborczych.

Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z ustawowymi zasadami przyznała oraz podała do publicznej wiadomości jednolite numery okręgowym listom kandydatów na posłów zarejestrowanym więcej niż w jednym okręgu wyborczym następujących komitetów wyborczych:

Nr 2 – Komitetu Wyborczego Polska Partia Pracy

Nr 3 – Komitetu Wyborczego Liga Polskich Rodzin

Nr 6 – Komitetu Wyborczego Prawo i Sprawiedliwość

Nr 8 – Komitetu Wyborczego Platforma Obywatelska

Nr 10 – Komitetu Wyborczego Polskiego Stronnictwa Ludowego

Nr 15 – Komitetu Wyborczego Samoobrona Rzeczypospolitej Polskiej

Nr 20 – Koalicyjnego Komitetu Wyborczego Lewica i Demokracji SLD+SDPL+PD+UP

Nr 21 – Komitetu Wyborczego Partii Kobiet.

Numer 19 uzyskała lista komitetu Wyborczego Wyborców „Mniejszość Niemiecka” zarejestrowana w okręgu Nr 21 w Opolu, a Nr 22 – lista Komitetu Wyborczego Samoobrona Patriotyczna zarejestrowana w okręgu nr 6 w Lublinie.

W terminie wcześniejszym, tj. 13 września 2007r. Państwowa Komisja Wyborcza w związku z odmiennymi zasadami przyznawania listom jednolitych numerów w wyborach zarządzonych w razie skrócenia kadencji Sejmu podała obszernie wyjaśnienia w tych sprawach na swoich stronach internetowych. Wyjaśniła w szczególności, że losowanie numerów obejmować będzie tylko te okręgowe listy kandydatów, które zostaną zarejestrowane w obecnych wyborach, a nie uczestniczyły w wyborach poprzednich przeprowadzonych 25 września 2005 r. Natomiast listy, które będą zarejestrowane w obecnych wyborach i uczestniczyły także w poprzednich wyborach zachowają numery przyznane im w wyborach poprzednich. Numery przyznane listom uczestniczącym w wyborach poprzednich, a niezarejestrowanym w obecnych wyborach, pozostają wyłączone; nie będą zatem przyznane listom żadnego komitetu wyborczego (art. 10 ust. 2 pkt 30 Ordynacji wyborczej).

7) Państwowa Komisja Wyborcza systematycznie wyjaśniała przepisy prawa wyborczego, informowała o zasadach ich stosowania, pomagała w korzystaniu z praw i instytucji wyborczych. Ważnym środkiem przekazywania tych informacji były strony internetowe: [www.pkw.gov.pl](http://www.pkw.gov.pl) i [www.wybory2007.pkw.gov.pl](http://www.wybory2007.pkw.gov.pl), na których dostępne były aktualne teksty wszystkich obowiązujących aktów prawnych oraz wytycznych, wyjaśnień i komunikatów Państwowej Komisji Wyborczej. Odpowiedzi i wyjaśnień udzielano również na piśmie i telefonicznie. W sprawach najczęściej podnoszonych i budzących wątpliwości Państwowa Komisja Wyborcza wydała i upowszechniła szczegółowe wyjaśnienia przepisów i procedur wyborczych; dotyczyły one:

- zgłaszania kandydatów na posłów i na senatorów; prowadzenia przez komitety wyborcze gospodarki finansowej, w tym warunków pozyskiwania oraz wydatkowania środków finansowych; praw wyborczych i warunków udziału w głosowaniu; dopisywania się wyborców na własny wniosek do rejestru wyborców i spisu wyborców; głosowania na podstawie zaświadczenia o prawie do głosowania oraz uzyskania zaświadczeń. Wyjaśnienia i informacje dotyczące konkretnych kwestii w tej materii były ponadto przypominane przez Państwową Komisję Wyborczą w prasie, w programach telewizyjnych i radiowych; informowały o tym również okręgowe komisje wyborcze w środkach komunikacji lokalnej i w sposób zwyczajowo przyjęty. W związku z licznymi pytaniami w sprawie warunków głosowania za granicą i sygnałami o długich terminach oczekiwania na wydanie paszportu, Państwowa Komisja Wyborcza dopuściła możliwość udziału tych osób w wyborach na podstawie dokumentu potwierdzającego złożenie wniosku o wydanie paszportu. Polscy żołnierze biorący udział w misjach wojskowych za granicą, nieposiadający paszportu, mogli dopisać się do spisu wyborców w obwodzie właściwym dla miejsca odbywania służby i wziąć udział w głosowaniu na podstawie wojskowej karty identyfikacyjnej. Obywatele polscy przebywający na terenie państw członkowskich Unii Europejskiej i państw Europejskiego Obszaru Gospodarczego (Islandii i Norwegii) oraz Konfederacji Szwajcarskiej, Lichtensteinu i Republiki Chorwacji mieli możliwość głosowania na podstawie dowodu osobistego, który jest traktowany – jako dokument równoprawny z ważnym polskim paszportem uprawniającym do przekroczenia granicy.

Państwowa Komisja Wyborcza wielokrotnie udzielała opinii i wyjaśnień dotyczących prowadzenia kampanii wyborczej. Między innymi jeszcze przed zarządzeniem wyborów, w związku z działaniami o charakterze kampanii wyborczej prowadzonymi przez partie polityczne podała w dniu 3 września 2007 r. do publicznej wiadomości komunikat o sposobie, miejscu i czasie prowadzenia kampanii wyborczej, w którym przypominała, że ...kampania wyborcza rozpoczyna się od dnia ogłoszenia postanowienia Prezydenta RP



o zarządzeniu wyborów. Tak więc partie zamierzające uczestniczyć w wyborach nie powinny promować swoich programów i działań mających cechy kampanii wyborczej, zwłaszcza zabiegać o poparcie w wyborach konkretnego ugrupowania politycznego bądź formułować wezwań do niegłosowania na inne konkurencyjne partie. Przypomniała także, że osoby pełniące funkcje publiczne i będące jednocześnie liderami partii, jak też zamierzające kandydować w wyborach lub aktywnie uczestniczyć w kampanii wyborczej, powinny oddzielać swoją działalność w ramach sprawowanego urzędu lub pełnionej funkcji publicznej od działań o agitacyjnym charakterze. Po zarządzeniu wyborów wobec powtarzających się nieprawidłowości w prowadzeniu kampanii wyborczej przez niektóre komitety wyborcze, w stanowisku z dnia 10 września 2007 r. ponownie przypomniała o dopuszczalnych prawem wyborczym zasadach i formach prowadzenia kampanii. Wskazała zwłaszcza, że wszelkie materiały mające charakter agitacji politycznej, rozpowszechniane przez partie polityczne zamierzające uczestniczyć w wyborach, powinny być oznaczone jako pochodzące od komitetu wyborczego danej partii, a koszty takich działań powinny być zaliczone w koszty kampanii wyborczej prowadzonej przez komitet wyborczy.

W związku z licznymi sygnałami i skargami na nierówne traktowanie podmiotów wyborczych i ugrupowań politycznych przez media publiczne w programach i audycjach poświęconych problematyce wyborczej, Państwowa Komisja Wyborcza w piśmie do Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji i Prezesa Zarządu TVP S.A. wyraziła opinię, że zasada równych szans dla kandydatów i podmiotów uczestniczących w wyborach powinna obowiązywać także w programach własnych publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych obejmując programy publicystyczne i informacyjne. Odpowiednio, w dniu 16 października 2007 r. w związku z kolejnymi sygnałami komitetów wyborczych w tych sprawach publicznie zaapelowała, aby „w programach informacyjnych i publicystycznych nadawców publicznych radiowych i telewizyjnych, jak również w sondażach ośrodków badania opinii publicznej była respektowana zasada równych szans uczestników wyborów, będąca ważnym wskaźnikiem

tego, czy wybory przeprowadzono z poszanowaniem zasady uczciwej konkurencji politycznej.”

8) Lokale wyborcze zostały przygotowane zgodnie z ustawowymi wymogami, były odpowiednio oznakowane i wyposażone. W przeddzień głosowania i w dniu głosowania okręgowe komisje wyborcze pełniły dyżury w celu udzielania pomocy i informacji obwodowym komisjom wyborczym i wyborcom. Dyżury pełniono także w urzędach gmin, przede wszystkim w działach ewidencji ludności, a ponadto w większych jednostkach terytorialnych zwłaszcza dużych miastach, pełniły dyżury także inne służby. Zgodnie z art. 59 ust. 1 Ordynacji wyborczej, lokale wyborcze były otwarte od godz. 6.00 do 20.00. Przedłużenia czasu głosowania miały miejsce w 50 obwodach głosowania. W kilku przypadkach były skutkiem zdarzeń i okoliczności o charakterze organizacyjnym i porządkowym, w większości jednak zostały spowodowane czasowym brakiem kart do głosowania w lokalu wyborczym. Przerwy w głosowaniu z tej przyczyny i w konsekwencji przedłużenie głosowania miały miejsce przede wszystkim w dużych miastach – Warszawie, Krakowie, Poznaniu, Gdańsku i wyniosły w poszczególnych obwodach do kilkudziesięciu minut, najdłużej w Obwodowych Komisjach Wyborczych w Warszawie: nr 582 – do godziny 22.40 i nr 619 – do godziny 22.55. Państwowa Komisja Wyborcza oceniła negatywnie zaistniałe przypadki przedłużania czasu głosowania, w tym spóźnione dostarczenie kart do głosowania. Wyraziła jednocześnie opinię, że przedłużenie czasu głosowania, będące uciążliwością i pewnym zakłóceniem toku czynności wyborczych, nie miało wpływu na realizację praw wyborców, gdyż wszyscy zainteresowani wyborcy mogli w przedłużonym czasie uczestniczyć w głosowaniu.

Państwowa Komisja Wyborcza wyjaśniła równocześnie w nawiązaniu do krytycznych uwag i protestów z powodu przedłużonego obowiązywania ciszy wyborczej, że uchwały o przedłużeniu głosowania podjęte zgodnie z art. 64 ust. 1 Ordynacji wyborczej, są samodzielными decyzjami obwodowych komisji wyborczych i nie mogą być uchylone w trybie nadzoru. W obecnym zaś

stanie prawnym przedłużenie czasu głosowania skutkuje automatycznie przedłużeniem ciszy wyborczej (art. 86 Ordynacji wyborczej). Pod nadzorem Państwowej Komisji Wyborczej podjęto niezwłocznie czynności dla szczegółowego ustalenia przyczyn tych zdarzeń oraz sformułowania wniosków dla dalszej praktyki przeprowadzania wyborów i ewentualnych zmian legislacyjnych.

9) Niezwłocznie po zakończeniu głosowania obwodowe komisje wyborcze sporządziły protokoły głosowania w obwodach i przekazały je okręgowym komisjom wyborczym. Dla zapewnienia poprawnych arytmetycznie protokołów w przeważającej liczbie obwodów była stosowana technika elektroniczna, zgodnie z zasadami określonymi w uchwale Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 17 września 2007 r. w sprawie zasad i sposobu wykorzystania elektronicznego systemu przesyłania i przetwarzania danych o wynikach głosowania i wynikach wyborów (M.P. Nr 62, poz.711). Okręgowe komisje Wyborcze na podstawie protokołów głosowania w obwodach ustaliły protokolarnie wyniki głosowania w okręgu wyborczym i przekazały telefaksem protokoły wyników głosowania w okręgu do Państwowej Komisji Wyborczej, która na ich podstawie ustaliła, które listy spełniają warunki uprawniające do uczestniczenia w podziale mandatów w okręgach wyborczych (art. 165 Ordynacji Wyborczej) i niezwłocznie przekazała o tym informację komisjom okręgowym. Na jej podstawie okręgowe komisje dokonały podziału mandatów pomiędzy uprawnione listy okręgowe i sporządziły protokoły z wyborów posłów w okręgach wyborczych.

Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie protokołów wyników głosowania i wyników wyborów przekazanych przez okręgowe komisje wyborcze sporządziła w dniu, 23 października 2007 r. obwieszczenia: o wynikach wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 21 października 2007 r. i o wynikach wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 21 października 2007 r. Zbiorcze wyniki głosowania i wyborów Komisja podała do publicznej wiadomości na konferencji prasowej oraz przekazała obwieszczenia do ogłoszenia

w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej (zostały one ogłoszone w Dz. U. z dnia 26 października 2007 r. Nr 198, poz.1438 i 1439). Wyniki głosowania i wyborów są umieszczone także na stronie internetowej [www.pkw.gov.pl](http://www.pkw.gov.pl).

10) W obserwacji wyborów uczestniczyli międzynarodowi obserwatorzy Misji Oceniającej Wybory Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie. Ponieważ polskie prawo wyborcze nie zawiera regulacji dotyczących prowadzenia obserwacji, zasady w tym zakresie określiła Państwowa Komisja Wyborcza w przyjętej w dniu 15 października 2007 r. uchwale ustalającej wytyczne i wyjaśnienia dla organów wyborczych, dotyczące obserwacji wyborów przez Misję OBWE. Zgodnie z wytycznymi członkowie Misji prowadzili obserwację przed wyborami i w dniu wyborów, w Państwowej Komisji Wyborczej, okręgowych komisjach wyborczych oraz obwodach głosowania (m.in. na obszarze okręgów Nr 24 – Białystok, Nr – 1 Legnica, Nr 9 – Łódź, Nr 31 – Katowice, Nr 13 – Kraków, Nr 21 – Opole, Nr 38 – Poznań, Nr 3 – Wrocław), korzystali z dostępu do Internetu i „Studia Wyborczego” działającego w siedzibie Państwowej Komisji Wyborczej, przewodniczący Misji był obecny na konferencjach Państwowej Komisji Wyborczej oraz przy podaniu do publicznej wiadomości wyników wyborów. W sporządzonym przez Misję komunikacie prasowym stwierdzono, że polskie wybory parlamentarne, które odbyły się 21 października 2007 r. pokazały demokratyczny i pluralistyczny proces wyborczy, oparty na wysokim stopniu zaufania publicznego w niezależność i bezstronność wyborczej administracji, pod nadzorem Państwowej Komisji Wyborczej. Zdaniem Misji wątpliwości i wyzwania pozostają, jednakże, w zapewnieniu efektywnego i niezależnego nadzoru nad przekazem mediów publicznych. W ramach współpracy i wymiany doświadczeń wybory obserwowali przedstawiciele centralnych organów wyborczych Litwy, Rosji, Łotwy, Ukrainy i Słowacji. Byli oni w wybranych obwodach głosowania w okręgach nr 17 i 19 oraz spotkali się z członkami okręgowych komisji wyborczych w tych okręgach, a także z członkami Państwowej Komisji Wyborczej.

*Szczegółowe wykonanie zadań i czynności związanych z wyborami zostało przedstawione w „Sprawozdaniu z wyborów do Sejmu i do Senatu RP przeprowadzonych w dniu 21 października 2007 r.”, które zgodnie z art. 176 i 212 Ordynacji wyborczej przekazano Sądowi Najwyższemu oraz Marszałkowi Sejmu i Marszałkowi Senatu.” Sprawozdanie jest dostępne na stronie internetowej [www.pkw.gov.pl](http://www.pkw.gov.pl).*

11) Państwowa Komisja Wyborcza w związku z przerwami w głosowaniu w wyborach przeprowadzonych 21 października 2007 r. spowodowanymi przejściowym brakiem w lokalu wyborczym kart do głosowania, powołała specjalny zespół do szczegółowego zbadania przyczyn i okoliczności tej sytuacji na obszarze m.st. Warszawy oraz zobowiązała do dokonania takich analiz na obszarze „własnych” okręgów Okręgowe Komisje Wyborcze w Gdańsku, Krakowie, Poznaniu i Szczecinie. Państwowa Komisja Wyborcza ustaliła w wyniku tych działań, że przyczyny przejściowego braku kart do głosowania w lokalach wyborczych, a w konsekwencji przerw w głosowaniu i przedłużenia ciszy wyborczej są złożone. Wynikały one przede wszystkim: ze zbyt późnego sygnalizowania przez komisje obwodowe potrzeby uzupełniania kart, z niewłaściwej organizacji dostarczania do obwodów kart do głosowania z puli rezerwowej, z nieprawidłowej organizacji pracy w urzędzie miasta (dzielniccy, gmin) m. in. braku bieżącej orientacji o potrzebach zgłaszanych przez komisje, niezabezpieczeniu wystarczającego transportu i ogólnym chaosie w działaniu, a także z niedostatecznego przeszkolenia z zakresu tej problematyki członków obwodowych komisji wyborczych oraz niewystarczającego bieżącego nadzoru nad działalnością komisji obwodowych ze strony okręgowych komisji wyborczych.

Państwowa Komisja Wyborcza, w celu uniknięcia w przyszłości podobnych problemów uznała za konieczne:

- drukowanie kart do głosowania w nakładzie zapewniającym nieprzerwaną pracę obwodowych komisji wyborczych. Nakład kart powinien być określony po dokonaniu przez właściwą okręgową komisję wyborczą oceny warunków

lokalnych i w razie potrzeby powinien osiągać 100% uprawnionych do głosowania. Umożliwi to przekazanie przed dniem głosowania większej liczby kart obwodowym komisjom wyborczym i tym samym zmniejszy ewentualną potrzebę uruchamiania rezerwy kart do głosowania;

- ustalenie przez komisje okręgowe szczegółowej procedury postępowania w przypadku konieczności uruchomienia rezerwy kart do głosowania i poznanie tej procedury przez członków obwodowych komisji wyborczych oraz wzmocnienie nadzoru nad logistycznym przygotowaniem organów samorządowych do wykonania zadań związanych z dystrybucją kart z rezerwy;

- uściślenie zasad przedłużania przez obwodowe komisje wyborcze czasu głosowania tak, aby przedłużenie miało miejsce tylko w razie rzeczywistej potrzeby zapewnienia wszystkim wyborcom możliwości udziału w głosowaniu. Państwowa Komisja wyborcza za niezbędne uznała ponadto zasygnalizowanie Sejmowi RP propozycji zmian w prawie wyborczym, zmierzających do usprawnienia organizacji głosowania, obejmujących: uściślenie formuły obowiązywania tzw. ciszy wyborczej; zwiększenia minimalnej liczby członków obwodowych komisji wyborczych co umożliwi sprawniejsze przeprowadzenie głosowania i ustalenie wyników głosowania; wprowadzenie do polskiego prawa wyborczego alternatywnych metod głosowania, np. głosowania przez pełnomocnika. Zasadniczym argumentem przemawiającym za ich wprowadzeniem jest ułatwienie wyborcom, w szczególności niepełnosprawnym, wzięcia udziału w głosowaniu.

12) Do Sądu Najwyższego w związku z wyborami do Sejmu i do Senatu przeprowadzonymi w dniu 21 października 2007 r. wpłynęło 112 protestów wyborczych. 85 protestów Sąd Najwyższy pozostawił bez dalszego biegu, ponieważ nie spełniały ustawowych warunków, 14 protestów uznał za niezasadne, a w odniesieniu do 13 protestów wydał opinię, że „są one uzasadnione w całości lub części, lecz stwierdzone naruszenia prawa nie miały wpływu na wynik wyborów”. Państwowa Komisja Wyborcza udzielała Sądowi Najwyższemu wyjaśnień i przedstawiła stanowisko wobec zarzutów zawartych

w protestach; wyjaśnień udzielały także właściwe okręgowe komisje wyborcze: Nr 20 w Opolu, Nr 9 w Łodzi, Nr 11 w Sieradzu, Nr 19 w Warszawie, Nr 25 w Gdańsku, Nr 14 w Nowym Sączu, Nr 2 w Wałbrzychu, Nr 37 w Koninie. Przewodniczący i sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej uczestniczyli w dniu 17 stycznia 2008 r. w posiedzeniu Sądu Najwyższego w składzie całej Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych rozstrzygającym o ważności wyborów. Uchwała Sądu Najwyższego stwierdzająca ważność wyborów do Sejmu RP i do Senatu RP przeprowadzonych w dniu 21 października 2007 r. została ogłoszona w Dzienniku Ustaw Nr 9, poz. 54.

13) Wobec stwierdzonych przez Sąd Najwyższy w odniesieniu do 5 protestów wyborczych, błędnych ustaleń wyników głosowania przez obwodowe komisje wyborcze, polegających na nieprawidłowym kwalifikowaniu głosów bądź omyłkowym wpisywaniu w innej rubryce liczby głosów oddanych na danego kandydata, do systemu informatyki wyborczej wprowadzone zostały dodatkowe elementy zabezpieczające przed przyjęciem przez program obarczonych błędami danych.

14) W wykonaniu obowiązku określonego w art. 39 ust. 1 pkt 7 Ordynacji wyborczej, sporządzona została, w celu przedstawienia Prezydentowi RP i Marszałkowi Sejmu i Senatu, informacja o realizacji przepisów ustawy wraz z propozycjami zmian.

*Informacja jest dostępna na stronie internetowej [www.pkw.gov.pl](http://www.pkw.gov.pl).*

15) Mając na uwadze terminowe wykonanie ustawowych zadań w zakresie finansowania wyborów, Państwowa Komisja Wyborcza podała do publicznej wiadomości komunikat o obowiązku złożenia przez pełnomocników wyborczych komitetów wyborczych utworzonych w związku z wyborami do Sejmu i do Senatu, przeprowadzonymi 21 października 2007 r., sprawozdań o przychodach, wydatkach, i zobowiązaniach komitetu, w tym o uzyskanych kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania. Termin na złożenie sprawozdań wynosi 3 miesiące od dnia wyborów, upływał zatem w dniu 21 stycznia 2008 r.

## **2. Wybory uzupełniające do Senatu RP**

1) W dniu 28 stycznia 2007 r. w okręgu wyborczym Nr 33 (Elbląg) odbyły się wybory uzupełniające do Senatu RP, zarządzone rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 4 grudnia 2006 r. Przyczynę zarządzania wyborów uzupełniających było wygaśnięcie z dniem 12 listopada 2006 r. mandatu senatora wybranego w tym okręgu, w związku z jego wyborem do Rady Miejskiej w Elblągu.

Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z ustawową właściwością niezwłocznie po zarządzeniu wyborów wydała obwieszczenie informujące o ich zarządzeniu, granicach okręgu wyborczego i liczbie wybieranych senatorów (jeden senator). Podjęła uchwałę o powołaniu złożonej z 8 sędziów Okręgowej Komisji Wyborczej w Elblągu, uchwaliła wytyczne dotyczące zadań i pracy komisji wyborczych, określiła wzory kart do głosowania i protokołów głosowania i wyników wyborów. Zapewniła ponadto bieżący nadzór i pomoc organom wyborczym w stosowaniu przepisów prawa i organizacji wyborów. W szczególności przypominała procedury wyborcze dotyczące sporządzania spisu wyborców, prowadzenia rejestru wyborców i warunków wpisywania się wyborców do rejestru na własny wniosek, ustawowe wymagania związane ze zgłaszaniem i rejestracją kandydatów w tym wymóg poparcia zgłoszenia podpisami co najmniej 3000 wyborców zamieszkałych w danym okręgu wyborczym, zasady prowadzenia kampanii wyborczej oraz gospodarki finansowej.

Zamiar zgłoszenia kandydatów do wygasłego mandatu potwierdziło 6 Komitetów Wyborczych: Liga Polskich Rodzin, Platforma Obywatelska RP, Polskie Stronnictwo Ludowe, Prawo i Sprawiedliwość, Samoobrona Rzeczypospolitej Polskiej i Koalicyjny Komitet Wyborczy SLD+SDPL+PD+UP Lewica i Demokraci. Zgłoszonych i zarejestrowanych zostało 5 kandydatów, nie zgłosił kandydata KW Prawo i Sprawiedliwość.

Do przeprowadzenia głosowania właściwi terytorialnie wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast powołali 424 obwodowe komisje wyborcze,



w skład których weszło 2968 wyborców. W dniu głosowania lokale wyborcze były otwarte w godzinach określonych Ordynacją wyborczą, tj. od 6.00 do 20.00. W przeddzień i w dniu głosowania pełnione były dyżury w urzędach gmin, dyżury członków Okręgowej Komisji Wyborczej w Elblągu, a także członków Państwowej Komisji Wyborczej. Pytań ani skarg nie zgłoszono. Frekwencja w wyborach była niska i wyniosła 2,56%. Udział mężów zaufania w obserwacji głosowania odnotowano w 26 obwodach głosowania (na 424 obwody); nie wnieśli oni zarzutów i uwag do pracy komisji obwodowych. Przy przyjmowaniu protokołów głosowania z obwodów i ustaleniu wyników głosowania i wyborów przez Okręgową Komisję Wyborczą nie było pełnomocnika żadnego komitetu wyborczego. Państwowa Komisja Wyborcza w dniu 29 stycznia 2007 r. na podstawie wyników głosowania i wyborów ustalonych przez Okręgową Komisję Wyborczą w Elblągu sporządziła obwieszczenie o wynikach wyborów uzupełniających do Senatu RP przeprowadzonych w dniu 28 stycznia 2007 r. Wyniki wyborów Komisja podała na stronie [www.pkw.gov.pl](http://www.pkw.gov.pl) i w dzienniku prasowym „Rzeczpospolita”. Obwieszczenie zostało ogłoszone w Dzienniku Ustaw Nr 17, poz. 105.

2) Państwowa Komisja Wyborcza sporządziła i przekazała Sądowi Najwyższemu i Marszałkowi Senatu sprawozdanie z wyborów uzupełniających do Senatu przeprowadzonych w okręgu wyborczym Nr 33. Sąd Najwyższy w dniu 21 marca 2007 r. stwierdził ważność wyborów w okręgu wyborczym Nr 33; do Sądu nie wpłynął żaden protest wyborczy. Uchwała Sądu Najwyższego w sprawie stwierdzenia ważności wyborów została ogłoszona w Dzienniku Ustaw Nr 53, poz. 352. Wobec stwierdzenia przez Sąd Najwyższy ważności wyborów Państwowa Komisja Wyborcza, zgodnie z ustawową właściwością, w dniu 2 kwietnia 2007 r. rozwiązała Okręgową Komisję Wyborczą w Elblągu i obwodowe komisje wyborcze powołane dla przeprowadzenia wyborów uzupełniających w okręgu Nr 33, w związku z wykonaniem ich ustawowych zadań.

3) Państwowa Komisja Wyborcza na posiedzeniu 25 czerwca 2007 r. rozpatrzyła i przyjęła sprawozdania finansowe wszystkich 6 komitetów

wyborczych uczestniczących w wyborach uzupełniających przeprowadzonych w dniu 28 stycznia 2007 r. w okręgu wyborczym nr 33 do Senatu.

### **3. Wybory do organów jednostek samorządu terytorialnego; referenda lokalne**

1) Zgodnie z przepisami ustaw wyborczych, w przypadku wygaśnięcia w toku trwania kadencji mandatu radnego bądź mandatu wójta, burmistrza, prezydenta miasta – przeprowadza się odpowiednio: wybory ponowne, uzupełniające, przedterminowe bądź nowych rad oraz wybory przedterminowe wójta, burmistrza i prezydenta miasta.

**Wybory ponowne** są przeprowadzane wskutek wygaśnięcia mandatu radnego orzeczonego przez sąd w trybie protestu wyborczego. Wybory zarządza wojewoda w ciągu 7 dni od zakończenia postępowania sądowego wyznaczając ich datę w okresie 90 dni od zakończenia postępowania sądowego, jednak kalendarz wyborczy może przewidywać skrócone terminy wykonania niektórych czynności wyborczych (art. 61 ust.2, art. 62 ust.1, art. 26 ust. 1 Ordynacji wyborczej). **W 2007 r. odbyły się wybory ponowne do 28 rad gmin i 2 rad powiatów.**

**Wybory uzupełniające** są prowadzone w gminach do 20 tys. mieszkańców; wybory zarządza się i przeprowadza w ciągu 3 miesięcy od daty stwierdzenia przez radę wygaśnięcia mandatu radnego. Zarządzenie wojewody o wyborach ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym najpóźniej w 60 dniu przed dniem wyborów; ustawowe terminy wykonania czynności wyborczych nie mogą być skracane (art. 192, 193 Ordynacji wyborczej). **W 2007 r. wybory uzupełniające przeprowadzono do 514 rad szczebla gminnego.**

Składy rad gmin powyżej 20 tys. mieszkańców, rad powiatów i sejmików województw uzupełnia się w razie wygaśnięcia mandatu radnego przez wstąpienie na opróżnione miejsce kandydata z tej samej listy, który uzyskał w wyborach kolejno największą liczbę głosów, a nie utracił prawa wybieralności. Gdyby natomiast uzupełnienie składu rady w tym trybie było niemożliwe w wyniku czego skład rady zostałby zmniejszony o 1/5, wojewoda

zarządza wybory uzupełniające do tej rady (art. 194 ust. 1 i 3 ordynacji wyborczej).

**Wybory przedterminowe** do rady gminy, rady powiatu i sejmiku województwa przeprowadza się w przypadkach określonych w ustawach: o samorządzie gminnym, o samorządzie powiatowym i o samorządzie województwa tj. w razie rozwiązania rady przez Sejm z powodu powtarzającego się naruszania przez radę Konstytucji lub ustaw. Ponadto, w powiecie i województwie - jeżeli rada powiatu lub sejmik w ciągu 3 miesięcy od ogłoszenia wyników wyborów nie wybiorą swoich organów wykonawczych (zarządów), czego skutkiem jest ich rozwiązanie z mocy prawa (art. 29 ust. 1 i 3 ustawy o samorządzie powiatowym, art. 33 ust. 1 i 3 ustawy o samorządzie województwa). Wybory przedterminowe przeprowadza się również wskutek odwołania rady (sejmiku) w referendum przeprowadzonym na podstawie przepisów ustawy o referendum lokalnym (art. 5, art. 6, art. 67). Wobec niedokonania przez Sejmik Województwa Podlaskiego wyboru zarządu województwa w ustawowym terminie 3 miesięcy od ogłoszenia wyborów samorządowych, Prezes Rady Ministrów rozporządzeniem z dnia 19 marca 2007 r. (Dz. U. Nr 49, poz. 323) zarządził na dzień 20 maja 2007 r. wybory przedterminowe do Sejmiku Województwa Podlaskiego. Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z przepisami Ordynacji wyborczej zaopiniowała kalendarz wyborczy do rozporządzenia oraz zapewniła nadzór i pomoc w przeprowadzeniu wyborów. Właściwy terytorialnie Komisarz Wyborczy w Białymstoku sporządził i podał do publicznej wiadomości informacje o tworzeniu komitetów wyborczych i zgłaszaniu list kandydatów na radnych, w tym o grupowaniu list; o sposobie zgłaszania kandydatów do komisji wyborczych; o zasadach prowadzenia gospodarki finansowej przez komitety wyborcze uczestniczące w wyborach.

Do Sejmiku Województwa Podlaskiego wybierano 30 radnych, w 5 okręgach wyborczych. W celu udziału w wyborach zarejestrowano 21 komitetów wyborczych: 11 komitetów wyborczych partii politycznych, jeden koalicyjny komitet wyborczy partii politycznych, 3 komitety wyborcze organizacji

społecznych oraz 6 komitetów wyborczych wyborców. Zgłosiły one łącznie 75 list kandydatów, spośród których zarejestrowano 58 list obejmujących 675 kandydatów. W wyborach przeprowadzonych w dniu 20 maja 2007 r. wybrano Sejmik w ustawowo określonym składzie 30 radnych, frekwencja wyborcza wyniosła 22,35%, mandaty uzyskali kandydaci 5 komitetów wyborczych (KW Prawo i Sprawiedliwość – 12 mandatów, KW Samoobrona RP – 3, KW Platforma Obywatelska – 7, KW Polskie Stronnictwo Ludowe – 5, KKW Lewica i Demokraci – 3). Obwieszczenie Komisarza Wyborczego w Białymstoku z dnia 21 maja 2007 r. o wynikach wyborów zostało ogłoszone w Dzienniku Urzędowym Województwa Podlaskiego oraz umieszczone na stronie internetowej [www.pkw.gov.pl](http://www.pkw.gov.pl). Po wyborach Państwowa Komisja Wyborcza wyjaśniła, w związku z wątpliwościami w sprawie pierwszej sesji nowo wybranego Sejmiku – że pierwszą sesję zgodnie z art. 21 ust. 5 ustawy o samorządzie województwa zwołuje osoba pełniąca funkcje organów samorządu województwa, na dzień przypadający w ciągu 7 dni po ogłoszeniu w dzienniku urzędowym województwa obwieszczenia o wynikach wyborów.

**Wybory przedterminowe wójta (burmistrza, prezydenta miasta)** są przeprowadzane wskutek wygaśnięcia jego mandatu na podstawie art. 26 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta. Zgodnie z tym przepisem podstawę wygaśnięcia mandatu stanowi: odmowa złożenia ślubowania; pisemne zrzeczenie się mandatu; utrata prawa wybieralności lub brak tego prawa w dniu wyborów; naruszenie ustawowych zakazów łączenia funkcji wójta z wykonaniem określonych funkcji lub prowadzeniem działalności gospodarczej; orzeczona przepisami o emeryturach i rentach trwała niezdolność do pracy; odwołanie w drodze referendum; odwołanie przez Prezesa Rady Ministrów z powodu powtarzającego się naruszania Konstytucji lub ustaw; zmiana w podziale terytorialnym państwa powodująca połączenie lub utworzenie nowej jednostki oraz śmierć osoby pełniącej tą funkcję. Wybory przedterminowe zarządza Prezes Rady Ministrów. **W 2007 r. odbyły się wybory przedterminowe 19 wójtów (burmistrzów, prezydentów miast).**

**Wybory nowych rad** są przeprowadzane w ciągu 90 dni od wejścia w życie rozporządzenia Rady Ministrów o dokonanych zmianach w podziale terytorialnym.

Komisarze wyborczy systematycznie śledzą działania w tym zakresie i podejmują czynności związane z ich skutkami. Czuwają nad terminowym podejmowaniem przez rady uchwał o wygaśnięciu mandatów, współdziałają z wojewodami w sprawach związanych z zarządzaniem wyborów. Państwowa Komisja Wyborcza wydała szczegółowe wytyczne dla komisarzy wyborczych oraz terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych dotyczące przygotowania i przeprowadzania wyborów w toku kadencji w latach 2006-2010. Uchwaliła też wzory urzędowych formularzy i druków stosowanych w wyborach, wydawała wytyczne i wyjaśnienia dotyczące wykonywania poszczególnych zadań i czynności wyborczych.

2) **Zgodnie z ustawą o referendum lokalnym** mieszkańcy danej jednostki samorządu terytorialnego mogą dokonać odwołania rady oraz wójta (burmistrza, prezydenta miasta) przed upływem kadencji w głosowaniu w referendum lokalnym. Dla ważności referendum o odwołanie organu jednostki samorządu wybranego w wyborach bezpośrednich (rady gminy, rady powiatu i sejmiku województwa oraz wójta, burmistrza, prezydenta miasta) wymagany jest udział w referendum co najmniej  $\frac{3}{5}$  liczby osób biorących udział w wyborze tego organu (art. 55 ust. 2 ustawy). Wynik ważnego referendum jest rozstrzygający w sprawie, jeżeli za rozwiązaniem poddanym głosowaniu oddano więcej niż połowę ważnych głosów (art. 56 ust. 1 ustawy).

**W 2007 r. odbyły się 3 referenda gminne:**

- w sprawie odwołania Rady Gminy i Miasta Szadek, w woj. łódzkim; referendum było nieważne z powodu niskiej frekwencji, wynoszącej 19,3% uprawnionych,
- w sprawie odwołania Wójta Gminy Bałtów, w woj. świętokrzyskim; frekwencja w referendum wyniosła 69, 1%, było ono ważne i rozstrzygające o odwołaniu wójta,

- w sprawie odwołania Wójta Gminy Filipów, w woj. podlaskim; frekwencja w referendum wyniosła 33,9%, referendum było ważne i rozstrzygające o odwołaniu wójta.

3) Po wyborach samorządowych przeprowadzonych 12 i 26 listopada 2006 r. pełnomocnicy finansowi komitetów wyborczych zobowiązani byli, zgodnie z art. 84 ust. 2 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, do złożenia w ciągu 3 miesięcy od dnia wyborów, sprawozdań finansowych o przychodach, wydatkach i zobowiązaniach finansowych komitetu wyborczego. Sprawozdanie przedkłada się organowi, któremu komitet złożył zawiadomienie o swoim utworzeniu, tj. Państwowej Komisji Wyborczej albo właściwemu terytorialnie komisarzowi wyborczemu. W celu udziału w wyborach samorządowych w 2006 r. utworzono 13 207 komitetów wyborczych, spośród których 32 komitety zostały „zarejestrowane” w Państwowej Komisji Wyborczej. Sprawozdania złożyło Komisji 26 komitetów wyborczych, 6 komitetów nie wykonało tego obowiązku.

Państwowa Komisja Wyborcza w wyniku rozpatrzenia sprawozdań przyjęła sprawozdania 19 komitetów wyborczych (tj. komitetów: Polska Partia Pracy, Związku Słowiańskiego, Narodowego Odrodzenia Polski, Krajowej Partii Emerytów i Rencistów, Wierni Polsce, Unia Polityki Realnej, Zieloni 2004, Unii Lewicy III RP, Stronnictwa Ludowego „Ojcowizna”, Nowa Wizja Polski, Krajowe Forum Bezrobotnych – Stowarzyszenie Społeczne, Klubu Narodowego, Liga Polskich Rodzin, Stronnictwa Demokratycznego, Samoobrona Rzeczypospolitej Polskiej, SLD+SDPL+PD+UP Lewica i Demokraci, Polskiego Stronnictwa Ludowego, Prawo i Sprawiedliwość, Platforma Obywatelska RP), a sprawozdania 7 komitetów odrzuciła, ponieważ nie spełniały ustawowo wymaganych warunków (tj. komitetów: Demokratycznej Partii Lewicy, Samoobrona Patriotyczna, Obrona Narodu Polskiego, Ruch Ludowo-Narodowy, Ruch Autonomii Śląska, Chrześcijańskiego Ruchu Samorządowego, Przymierze Samorządowe Prawicy). W wyniku rozpatrzenia sprawozdań Państwowa Komisja Wyborcza ustaliła, że niektóre komitety wyborcze z naruszeniem przepisów ustawy

przyjęły korzyści majątkowe, łącznie na kwotę 62 tys. zł, którą to kwotę są obowiązane wpłacić na konto urzędu skarbowego właściwego dla siedziby komitetu. Wpłaty dokonały dotąd dwa komitety wyborcze na kwotę 727.00 zł (Ruch Autonomii Śląska i Przymierze Samorządowe Prawicy). Na uchwały Państwowej Komisji Wyborczej odmawiające przyjęcia sprawozdań 2 komitety wyborcze (Demokratycznej Partii Lewicy oraz Chrześcijańskiego Ruchu Samorządowego) wniosły skargi do Sądu Najwyższego, które zostały przez Sąd oddalone.

4) Kierownik Krajowego Biura Wyborczego zgodnie z art. 81 ust. 3 Ordynacji wyborczej, podał do publicznej wiadomości w dzienniku prasowym „Rzeczpospolita” z dnia 26 kwietnia 2007 r. oraz na stronie internetowej [www.pkw.gov.pl](http://www.pkw.gov.pl) informacje o wydatkach z budżetu państwa poniesionych na przygotowanie i przeprowadzenie wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast w 2006 r.

Wydatki na wybory wyniosły ogółem 118 077 466 złotych, z tego wydatki na wybory do rad gmin i wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast – 72 883 878 zł (61,7% ogółu wydatków), na wybory do rad powiatów – 6 964 553 (5,9%), na wybory sejmików województw – 6 744 651 zł (5,7%), na ponowne głosowanie w wyborach wójtów, burmistrzów, prezydentów miast – 20 935 622 zł (17,7%). W strukturze wydatków najwyższe koszty poniesione zostały na zryczałtowane diety dla członków obwodowych komisji wyborczych – 29 640 810 zł (25,1%), druk kart do głosowania – 7 007 404 zł (5,9%) oraz obsługę informatyczną gminnych i obwodowych komisji – 6 014 375 zł (3,3%).

5) Państwowa Komisja Wyborcza systematycznie udzielała organom i podmiotom wyborczym wyjaśnień i opinii w sprawach stosowania przepisów ustaw wyborczych:

- w związku z nowelizacją ustawy lustracyjnej, ustawy Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta, wskazała –

że w wyborach przeprowadzanych w toku kadencji osoby kandydujące na radnych lub na wójta (burmistrza, prezydenta miasta), zarejestrowane przed dniem wejścia w życie zmienionych przepisów (tj. do 14 marca 2007.) składają oświadczenia lustracyjne przed objęciem funkcji radnego bądź wójta (burmistrza, prezydenta miasta), tj. przed złożeniem ślubowania; niezłożenie oświadczenia stanowi obowiązkową podstawę do pozbawienia mandatu (art. 56 ust. 4 i art. 57 ust. 1 i 2 ustawy lustracyjnej). W przypadku wygaśnięcia mandatu radnego w gminie liczącej powyżej 20 000 mieszkańców oraz mandatu radnego powiatu lub województwa, kolejny kandydat z tej samej listy obejmujący opróżniony mandat, obowiązany jest do złożenia oświadczenia lustracyjnego przed przystąpieniem do ślubowania;

- wyjaśniając wątpliwości dotyczące sporządzania i aktualizacji spisów wyborców oraz powoływania nowych komisji wyborczych w wyborach ponownych wskazała, że zgodnie z przepisami ustawowymi wybory ponowne przeprowadza się na podstawie tych samych spisów wyborców, które zostały sporządzone dla wyborów unieważnionych (chyba że podstawą orzeczenia o nieważności wyborów były nieprawidłowości w spisie). Spis wyborców z uwagi na zmiany demograficzne podlega aktualizacji o osoby, które pomiędzy wyborami unieważnionymi a wyborami ponownymi ukończyły 18 lat oraz o osoby, które w tym okresie zmarły lub utraciły czynne prawo wyborcze. Takie zasady stosuje się także przy sporządzaniu nowych spisów wyborców na wybory ponowne;

- w sytuacji, gdy w wyborach przedterminowych wójta, burmistrza, prezydenta miasta uprawniony do zgłoszenia kandydata jest tylko jeden komitet wyborczy i nie dokona on zgłoszenia w terminie ustawowym, wówczas gminna komisja wyborcza przedłuża termin zgłaszania kandydatów o 5 dni, a jeżeli w przedłużonym terminie komitet nie dokona zgłoszenia komisja podejmuje uchwałę o nieprzeprowadzaniu bezpośrednich wyborów. Natomiast w przypadku rozwiązania się przed upływem terminu zgłaszania kandydatów do rejestracji jedyne komitetu wyborczego uprawnionego do zgłoszenia kandydata, gminna komisja wyborcza podejmuje uchwałę o nieprzeprowadzaniu



bezpośrednich wyborów bez przedłużania terminu na zgłoszenie kandydata. Po podaniu do wiadomości publicznej uchwały, rada gminy może dokonać wyboru wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w trybie określonym w art. 11 ust. 7 ustawy;

- odpowiednio, jeżeli w wyborach uzupełniających zarządzonych w okręgu wyborczym do rady gminy w gminie liczącej do 20 000 mieszkańców zarejestrowano tylko jednego kandydata na radnego, gminna komisja wyborcza może odstąpić od powołania obwodowej komisji wyborczej właściwej dla tego okręgu wyborczego. W takim wypadku na podstawie art. 188 Ordynacji wyborczej, obsadzenie mandatu następuje bez przeprowadzania głosowania, zatem obwodowa komisja wyborcza nie wykonuje zadań wymienionych w art. 14 Ordynacji wyborczej;

- w sytuacji, gdy w okręgu wyborczym wskutek zarejestrowania takiej samej lub mniejszej liczby kandydatów co liczba wybieranych radnych głosowania nie przeprowadza się, terytorialna komisja wyborcza sporządza protokół obsadzenia mandatów bez głosowania (art. 108 ust. 2 Ordynacji wyborczej), a za dzień wyboru radnego uznaje się dzień określony w zarządzeniu wojewody o wyborach;

- osoba pozbawiona prawa wybieralności nie powinna być zgłoszona, ani zarejestrowana jako kandydat na radnego. Jeżeli terytorialna komisja wyborcza nie uzyskała informacji, że kandydat nie posiada tego prawa i został on zarejestrowany, a następnie wybrany na radnego, wówczas wynik wyborów może być wzruszony wyłącznie przez sąd rozpatrujący protest wyborczy. Jeżeli zaś rada została poinformowana, że radny nie posiadał biernego prawa wyborczego w dniu wyborów, to ma obowiązek stwierdzić wygaśnięcie jego mandatu (art. 190 ust. 2 Ordynacji wyborczej).

#### ***4. Zadania określone w ustawie o partiach politycznych***

1) Państwowa Komisja Wyborcza wykonuje zadania przewidziane w ustawie o partiach politycznych związane z gospodarką finansową partii. W szczególności rozpatruje informacje i sprawozdania finansowe partii,

zajmuje w tych sprawach stanowisko, udziela wyjaśnień i opinii. Zadania i działania w tym zakresie mają charakter ciągły i są prowadzone w każdym roku. Państwowa Komisja Wyborcza i Krajowe Biuro Wyborcze podejmują w tych sprawach czynności organizacyjne, wyjaśniające i prawne. W szczególności przypomina się właściwym organom partii o ich obowiązkach sprawozdawczych, wyjaśniane są procedury z tym związane, udzielane wyjaśnienia i opinie w sprawach budzących wątpliwości. Państwowa Komisja Wyborcza powołuje do badania sprawozdań biegłych rewidentów, a także we własnym zakresie analizuje dołączone do sprawozdań dokumenty finansowe. Obowiązkiem Komisji jest przedstawianie Sądowi Najwyższemu stanowiska w odniesieniu do skarg na postanowienia w przedmiocie odrzucenia sprawozdania, jak również występowanie do Ministra Finansów z wnioskami o wdrożenie procedury w sprawach o orzeczenie przepadku korzyści majątkowych przyjętych z naruszeniem prawa.

- Zgodnie z art. 28 ust. 1 ustawy, partie polityczne i koalicje partii politycznych, których komitety wyborcze uzyskały w wyborach odpowiednio co najmniej 3% i 6% ważnych głosów na ich listy kandydatów na posłów, są uprawnione do otrzymywania przez okres kadencji Sejmu subwencji z budżetu państwa na działalność statutową. O otrzymanej subwencji i wydatkach z niej poniesionych partie składają w każdym roku informacje Państwowej Komisji Wyborczej, które wraz z opiniami i raportami biegłych rewidentów są ogłaszane w Monitorze Polskim (art. 34 ust. 1-2 ustawy). W 2007 r. obowiązek złożenia informacji o wydatkach z subwencji za 2006 r. miało 9 partii politycznych, które w wyborach do Sejmu przeprowadzonych w dniu 25 września 2005 r. spełniły wymienione wyżej wymogi ustawy uzyskania 3% i 6% głosów (tj.: Partia Demokratyczna – demokraci.pl, Krajowa Partia Emerytów i Rencistów, Liga Polskich Rodzin, Polskie Stronnictwo Ludowe, Sojusz Lewicy Demokratycznej, Samoobrona Rzeczpospolitej Polskiej, Prawo i Sprawiedliwość, Platforma Obywatelska RP, Socjaldemokracja Polska). Wszystkie te partie, zgodnie z wymogiem art. 34 ust. 1 i 2 ustawy, przedłożyły informacje o wydatkach poniesionych

z subwencji, które to informacje zostały ogłoszone Monitorze Polskim Nr 51 poz. 586 i 588 a także podane na stronie [www.pkw.gov.pl](http://www.pkw.gov.pl). Państwowa Komisja Wyborcza, zgodnie z art. 34a ustawy, rozpatrzyła i przyjęła informacje wszystkich partii uprawnionych do subwencji, w tym informacje 7 partii bez zastrzeżeń, a informacje 2 partii ze wskazaniem na uchybienia (Partii Demokratycznej – [demokraci.pl](http://demokraci.pl), z uwagi na wykorzystanie środków Funduszu Eksperckiego na inne cele niż określone w ustawie finansowanie ekspertyz oraz działalności wydawniczo-edukacyjnej związanej z celami statutowymi; Sojuszu Lewicy Demokratycznej z powodu przekazania na Fundusz Ekspercki, wbrew ustawowym wymogom, mniej niż 5% subwencji).

- Partie polityczne są ponadto, zgodnie z art. 38 ust. 1 i art. 35 ustawy, zobowiązane do corocznego składania Państwowej Komisji Wyborczej sprawozdań finansowych o źródłach pozyskania środków finansowych, w tym o kredytach bankowych i warunkach ich pozyskania oraz o wydatkach poniesionych z Funduszu Wyborczego tworzonego w celu finansowania udziału w wyborach. Do złożenia sprawozdań za 2006 r. były zobowiązane 82 partie polityczne wpisane do ewidencji prowadzonej przez Sąd Okręgowy w Warszawie. Sprawozdania złożyło 71 partii wpisanych do ewidencji oraz 1 partia wykreślona z ewidencji (Stronnictwo Konserwatywno Ludowe – Ruch Nowej Polski). Komunikaty Państwowej Komisji Wyborczej w sprawie sprawozdań partii politycznych zostały ogłoszone w Monitorze Polskim Nr 51 poz. 587 i 589 z dnia 21 sierpnia 2007 r.

Państwowa Komisja Wyborcza po rozpatrzeniu i zbadaniu sprawozdań przyjęła sprawozdania 64 partii, z tego 52 sprawozdania bez zastrzeżeń, a 12 – ze wskazaniem stwierdzonych uchybień. Uchybienia w głównej mierze polegały na naruszeniu ustawowych wymogów przewidzianych w art. 25 ust. 4 (wpłaty przekraczające ustawowy limit), art. 35 ust.1 (wydatkowanie środków z Funduszu Wyborczego na cele niezwiązane z wyborami), art. 36a ust. 3 (nieprawidłowy sposób dokonania wpłat), art. 38 ust. 1 i 3 (złożenie sprawozdania po terminie oraz bez opinii i raportu biegłego rewidenta), art. 41 (niedochowanie w prowadzeniu gospodarki finansowej zasad rachunkowości).

Sprawozdania 8 partii politycznych (Sojusz Lewicy Demokratycznej, Prawo i Sprawiedliwość, Unia Polskich Ugrupowań Monarchistycznych, Praca Zdrowie Ekologia, Demokratyczna Partia Lewicy, partia Centrum, Organizacja Narodu Polskiego - Liga Polska, Unia Lewicy III RP) Państwowa Komisja Wyborcza odrzuciła, stwierdzając naruszenia wymogów przewidzianych w art. 38a ust. 2 ustawy, polegające zwłaszcza na gromadzeniu środków finansowych poza rachunkiem bankowym, finansowaniu wyborów poza Funduszem Wyborczym, przyjęciu środków finansowych od osób prawnych i cudzoziemców.

Na postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej o odrzuceniu sprawozdania, 4 partie polityczne (Demokratyczna Partia Lewicy, Organizacja Narodu Polskiego - Liga Polska, Sojusz Lewicy Demokratycznej, Prawo i Sprawiedliwość) wniosły, na podstawie art. 38b ustawy, skargi do Sądu Najwyższego. Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 2 sierpnia 2007 r. (sygn. akt III SW 8/07) uznał zasadność skargi partii Prawo i Sprawiedliwość. Państwowa Komisja Wyborcza, w związku z art. 34b ust. 4 ustawy, podjęła w dniu 3 października 2007 r. uchwałę w przedmiocie przyjęcia sprawozdania tej partii. Pozostałe skargi Sąd oddalił.

*Stanowisko Państwowej Komisji Wyborczej w sprawie skargi partii Prawo i Sprawiedliwość oraz postanowienie Sądu Najwyższego są dostępne na stronie internetowej [www.pkw.gov.pl](http://www.pkw.gov.pl).*

- Stosownie do art. 38c ustawy, niezłożenie przez partię polityczną sprawozdania finansowego obliguje Państwową Komisję Wyborczą do wystąpienia do właściwego Sądu z wnioskiem o wykreślenie danej partii z ewidencji partii politycznych. Państwowa Komisja Wyborcza złożyła w tym trybie do Sądu Okręgowego w Warszawie, właściwego w sprawach ewidencji partii politycznych, wnioski o wykreślenie z ewidencji wpisu 12 partii (tj. partii: Forum Republikańskie, Ruch Obrony Bezrobotnych, Konfederacja Polski Niepodległej – Obóz Patriotyczny, Polska Unia Gospodarcza, Stronnictwo Narodowe „Patria”, Przedsiębiorczość i Postęp, Stronnictwo Narodowe – Organizacja Polityczna Narodu, Polska Konfederacja – Godność i Praca,

Polskie Stronnictwo Ludowe „Piast”, Nadzieja Polski, Przyszłość RP, Partia Przewoźników i Kierowców).

2) Problematyka finansowania partii politycznych i kampanii wyborczych jest przedmiotem zainteresowania organizacji pozarządowych, zwłaszcza Fundacji im. Stefana Batorego oraz Instytutu Spraw Publicznych, a także prasy. Państwowa Komisja Wyborcza i Krajowe Biuro Wyborcze udzielają tym podmiotom informacji, wyjaśnień i opinii, umożliwiony jest im wgląd w dokumenty źródłowe. W seminariach, monitoringach i innych inicjatywach poświęconych tej problematyce uczestniczą na zaproszenie z głosem doradczym merytoryczni pracownicy Krajowego Biura Wyborczego. M.in. w związku z projektem Fundacji Batorego „Monitoring wydatkowania wybranych funduszy publicznych” Fundacja miała wgląd w sprawozdania finansowe partii politycznych biorące udział w wyborach parlamentarnych, prezydenckich i samorządowych. Odpowiednio do zgłaszanych wniosków i postulatów zapewniono także informacje i pomoc w realizacji inicjatyw podejmowanych przez Instytut Spraw Publicznych. Udzielano również informacji oraz udostępniano dokumenty finansowe komitetów wyborczych i partii politycznych na prośbę redakcji prasowych, m.in. „Newsweeka”, „Gazety Wyborczej”, „Wprost”, „Przekroju”.

##### **5. Realizacja zadań z innych ustaw.**

1) Zgodnie z ustawą z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej, na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej ([www.pkw.gov.pl/BIP](http://www.pkw.gov.pl/BIP)), prowadzony jest na bieżąco teleinformatyczny portal – Biuletyn Informacji Publicznej, w którym są udostępniane informacje dotyczące działalności Państwowej Komisji Wyborczej, komisarzy wyborczych i Krajowego Biura Wyborczego. W Biuletynie są zamieszczone informacje przedstawiające status prawny oraz organizację organów i służb wyborczych, zakres ich działalności w tym: rejestr wyborców, dane o komitetach wyborczych i podmiotach uczestniczących w referendach, wyniki głosowania i wyniki wyborów oraz referendów; uchwały Państwowej Komisji Wyborczej

oraz udzielane przez Komisję interpretacje i wyjaśnienia przepisów prawa wyborczego. Prezentowane są dokumenty i rozstrzygnięcia dotyczące finansowania wyborów i organów wyborczych: uchwały w sprawie sprawozdań finansowych komitetów wyborczych i partii politycznych, ustalenia wysokości subwencji przyznawanych dla partii z budżetu państwa, informacje o wydatkach na wybory i referenda ogólnokrajowe, wydawnictwa i publikacje Państwowej Komisji Wyborczej i Krajowego Biura Wyborczego. Dostęp do informacji zawartych w BIP jest możliwy poprzez stronę [www.pkw.gov.pl](http://www.pkw.gov.pl), w formie plików komputerowych, w formie kserokopii dokumentu, przez pocztę, faksem, ustnie bądź telefonicznie. Udostępnianie, co do zasady jest bezpłatne, chyba że charakter dokumentu pociąga za sobą dodatkowe koszty, np. dyskietek lub CD-ROM. Szczegółowe informacje o zakresie i sposobie udostępniania tych informacji są zawarte w zamieszczonym na stronie komunikacie Kierownika Krajowego Biura Wyborczego.

2) Na podstawie art. 12 ust. 8 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne, Państwowa Komisja Wyborcza i w określonym przez Komisję zakresie komisarze wyborczy, prowadzą Rejestr Korzyści. Rejestr obejmuje korzyści uzyskiwane przez członków Rady Ministrów, sekretarzy i podsekretarzy stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów i ministerstwach, kierowników urzędów centralnych; urzędów wojewódzkich – wojewodów, wicewojewodów, urzędów marszałkowskich – marszałków, wicemarszałków, członków zarządów i skarbników województw; urzędów powiatów – starostów, wicestarostów, członków zarządów, sekretarzy i skarbników powiatów; wójtów (burmistrzów, prezydentów miast), zastępców wójtów (burmistrzów, prezydentów miast), sekretarzy i skarbników gmin (miast). Zakres informacji objętych obowiązkiem zgłoszenia do Rejestru Korzyści został określony w art. 12 ust. 3 i 4 ustawy i dotyczy zarówno osób pełniących funkcję publiczną, jak i współmałżonków. Informacje w Rejestrze są na bieżąco aktualizowane niezwłocznie po ich zgłoszeniu; informacje dotyczące osób, które przestały pełnić funkcje przewidziane w ustawie, znajdują się w archiwalnej części Rejestru. Rejestr jest

prowadzony i udostępniany w formie elektronicznej ([www.pkw.gov.pl/Rejestr Korzyści](http://www.pkw.gov.pl/RejestrKorzyści)).

## **II. Upowszechnianie prawa i wymiana doświadczeń**

1) Państwowa Komisja Wyborcza i Krajowe Biuro Wyborcze przywiązują dużą wagę do gromadzenia doświadczeń z praktyki przeprowadzania wyborów i funkcjonowaniu instytucji i przepisów prawa wyborczego. Zgromadzone tą drogą opinie, uwagi i postulaty są analizowane i traktowane jako źródłowy materiał do formułowania wniosków i propozycji legislacyjnych w zakresie usprawniania prawa wyborczego. W pracach prowadzonych w Sejmie i Senacie nad propozycjami zmian w ustawach wyborczych – posiedzeniach zespołów, podkomisji i komisji, systematycznie uczestniczy sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej bądź upoważnieni merytoryczni pracownicy Krajowego Biura Wyborczego. W ramach tych działań Państwowa Komisja Wyborcza przekazała Senatowi RP uwagi i propozycje zmian do ustawy uchwalonej przez Sejm 26 stycznia 2006 r. o zmianie ustawy o ujawnieniu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa w latach 1944-1990 oraz treści tych dokumentów i ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu. Sekretarz Komisji uczestniczył w poświęconym tej problematyce posiedzeniach Komisji Praw Człowieka i Praworządności, a także w posiedzeniu Senatu, które odbyło się 7 i 8 lutego 2007 r.

Państwowa Komisja Wyborcza zajęła również stanowisko odnośnie projektu ustawy o zmianie Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, w przedmiocie wprowadzenia systemu wyborów większościowych w okręgach jednomandatowych w gminach do 60 tys. mieszkańców. W tej kwestii Komisja uznała, iż nie jest uprawniona do wypowiedzania się gdyż jej właściwość jest ograniczona do organizacyjno-technicznej strony wyborów. Krajowe Biuro Wyborcze współdziałało z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji w pracach w zakresie przygotowań do wdrożenia systemu elektronicznego rejestru wyborców.

2) Prowadzone są w różnych formach działania służące upowszechnianiu prawa i wymianie doświadczeń wyborczych.

- Służą temu m.in. okresowe spotkania Państwowej Komisji Wyborczej i Kierownika Krajowego Biura Wyborczego z komisarzami wyborczymi i dyrektorami zespołów i delegatur Biura. W 2007 r. odbyły się 2 takie spotkania: w dniach 30 września – 1 października oraz 29 grudnia. Spotkanie we wrześniu poświęcono zadaniom organów wyborczych i aparatu wyborczego w przygotowaniu i przeprowadzeniu wyborów do Sejmu i do Senatu, zarządzonych na dzień 21 października 2007 r. wskutek skrócenia kadencji Sejmu. Wiodącym założeniem obrad było zapewnienie sprawnej realizacji zadań i czynności wyborczych w skróconych terminach, w tym skuteczne współdziałanie z organami jednostek samorządu terytorialnego oraz należyte przygotowanie i wykorzystanie w pracach wyborczych techniki informatycznej. Przedmiotem spotkania w grudniu była ocena organizacji i przeprowadzenia wyborów na tle protestów wyborczych oraz wykorzystanie wniosków wynikających z tych protestów w praktyce działania w przyszłości i w pracach nad doskonaleniem prawa wyborczego.

- Zgodnie z art. 186 Ordynacji wyborczej do rad gmin i rad powiatów i sejmików i art. 2 ust. 2 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta –Państwowa Komisja Wyborcza wydała opracowanie statystyczne zawierające szczegółowe informacje o wynikach głosowania i o wynikach wyborów do rad przeprowadzonych w dniu 12 listopada 2006 r. oraz o wynikach głosowania i wyborów bezpośrednich wójtów, burmistrzów, prezydentów miast przeprowadzonych w dniach 12 listopada i 26 listopada 2006 r. Wydawnictwo składa się z 3 części: część I zbiorcza obejmująca dane ogólne o wyborach do rad w skali kraju oraz w rozbiciu na województwa według szczebli podziału terytorialnego (gminy, powiaty, województwa); część II złożona z 16 tomów w układzie poszczególnych województw, prezentuje dane o wynikach głosowania i wyborów do rad według okręgów wyborczych oraz według list i wybranych kandydatów; część III obejmuje wyniki głosowania i wyniki wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast –



w pierwszym głosowaniu w dniu 12 listopada i w głosowaniu ponownym w dniu 26 listopada 2007 r.

- Krajowe Biuro Wyborcze wydaje okresowo biuletyn informacyjny „Przegląd Wyborczy”, w którym jest prezentowana działalność Państwowej Komisji Wyborczej – jej rozstrzygnięcia, wyjaśnienia i opinie, przedstawione są informacje i problemy prawne oraz doświadczenia praktyki wyborczej w jednostkach samorządu terytorialnego. Z wydawnictwa korzystają często organy i służby wyborcze, pracownicy administracji samorządowej, interesują się nim również inne organy, pracownicy naukowcy, studenci, dziennikarze. Różnego rodzaju inicjatywy służące poznawaniu i upowszechnianiu przepisów prawa wyborczego i procedur wyborczych podejmują także komisarze wyborczy i delegatury Krajowego Biura Wyborczego. Obserwuje się też zwiększające się zainteresowanie dziedziną prawa wyborczego i praktyki wyborczej ze strony uczelni, studentów, prasy. Krajowe Biuro Wyborcze zapewnia zainteresowanym tą problematyką informację i pomoc, służy temu przede wszystkim możliwość powszechnego dostępu do aktualnych danych o systemie wyborczym i działalności organów wyborczych poprzez stronę [www.pkw.gov.pl](http://www.pkw.gov.pl), ale także udzielane w innych formach wyjaśnienia oraz udostępnianie źródłowych dokumentów.

3) Państwowa Komisja Wyborcza w celu upowszechniania prawa i doświadczeń wyborczych podejmuje systematycznie w tym obszarze różne inicjatywy promujące.

- Przy współdziałaniu Państwowej Komisji Wyborczej odbyła się w marcu 2007 r. na Uniwersytecie Rzeszowskim międzynarodowa konferencja naukowa na temat alternatywnych sposobów głosowania i aktywizacji elektoratu wyborczego. W konferencji uczestniczyli pracownicy naukowcy z wydziałów prawa uniwersytetów krajowych oraz uczelni uniwersyteckich z Bratysławy, Brna i Koszyc, członkowie Centralnej Komisji Wyborczej Ukrainy, komisarze wyborczy, dyrektorzy delegatur Krajowego Biura Wyborczego. Konferencję otworzył i współprzewodniczył obradom przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej sędzia F. Rymarz, a wystąpienie wprowadzające w tematykę obrad

wygłosił sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej K. Czaplicki. Referaty dotyczące szczegółowych możliwych sposobów głosowania przedstawili profesorowie: S. Gebethner – w zakresie głosowania poza granicami kraju, K. Skotnicki – w zakresie głosowania przez pełnomocnika, J. Filip (Czechy) – w zakresie głosowania korespondencyjnego i przez pocztę, dr A. Preisner i dr R. Balicki w zakresie głosowania elektronicznego (E-voting). Materiały z konferencji zostały opracowane i wydane drukiem przez Wydział Prawa Uniwersytetu Rzeszowskiego, współorganizatora konferencji.

- W maju 2007 r. odbyła się w Bydgoszczy międzynarodowa konferencja pod hasłem: „Przemiany prawa wyborczego – doświadczenia nowych demokracji.” Jej organizatorami był Wydział Administracji i Stosunków Międzynarodowych Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy oraz Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu przy współudziale: Uniwersytetu S. Masaryka w Brnie (Czechy), Uniwersytetu Comeniusa w Bratysławie (Słowacja) i Uniwersytetu w Tarnopolu (Ukraina). Honorowymi uczestnikami byli: członek Państwowej Komisji Wyborczej prof. A. Mączyński i sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej Kazimierz W. Czaplicki.

Zgodnie z programem Konferencji przedstawione zostały referaty na temat przemian normatywnych i doświadczeń praktyki prawa wyborczego w Czechach, Słowacji i na Ukrainie. Wyczerpująco omówiono przekształcenia prawa wyborczego w Polsce, w tym także w zakresie problematyki szczegółowej: blokowania list, zjawiska korupcji wyborczej, finansowania kampanii wyborczej partii politycznych ze środków pochodzących z działalności gospodarczej, dostępu do informacji publicznej jako publicznego prawa politycznego. Materiały z konferencji zostały opracowane i wydane drukiem przez wydawnictwo Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej.

- W listopadzie 2007 r. została wydana Księga Pamiątkowa Państwowej Komisji Wyborczej: IUDICES ELECTIONIS CUSTODES (Sędziowie kustoszami wyborów) poświęcona problematyce prawa wyborczego oraz doświadczeniom i dorobkowi działania Państwowej Komisji Wyborczej

i organów wyborczych od czasu utworzenia demokratycznych struktur wyborczych.

Publikacja obejmuje: Część pierwszą merytoryczną, w której zawarto kilkanaście artykułów autorstwa pracowników nauki, członków Państwowej Komisji Wyborczej i służb wyborczych, poświęconych teorii i praktyce wyborczej. W Części drugiej zamieszczone są wspomnienia o byłych członkach Państwowej Komisji Wyborczej oraz o pierwszych doświadczeniach z pracy w wolnych strukturach wyborczych. Część trzecia i czwarta obejmują kalendarium oraz główne dokumenty wyborcze. W Części piątej i szóstej zamieszczono składy personalne organów wyborczych oraz serwis fotograficzny z wydarzeń wyborczych. W Części siódmej pokazano Państwową Komisję Wyborczą w karykaturze i podano krótkie noty o autorach publikacji zawartych w Księdze. Publikację otrzymali Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałkowie Sejmu i Senatu, Prezes Rady Ministrów i inni przedstawiciele organów państwa, biblioteki, uczelnie zainteresowane problematyką wyborów. Pełny tekst Księgi Pamiątkowej jest dostępny na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej [www.pkw.gov.pl](http://www.pkw.gov.pl) w dziale wydawnictwa PKW i KBW. Prezydent Rzeczypospolitej w piśmie do przewodniczącego Komisji uznał, że wydanie Księgi „ukazującej kilkunastoletnią działalność jednej z najważniejszych instytucji stojącej na straży prawidłowego funkcjonowania demokratycznego państwa (...) przyczyni się do umocnienia zaufania obywateli do urzędów działających w naszym kraju.” W opinii Rzecznika Praw Obywatelskich, Księga jest „bardzo ważnym i budującym zapisem kształtowania się polskiej demokracji i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego”.

4) Polskie prawo wyborcze i doświadczenia w organizacji wyborów cieszą się zainteresowaniem, są obserwowane i wykorzystywane w innych krajach. Kontynuowane były różne formy współpracy i wymiany doświadczeń w tym obszarze.

- W związku z wyborami w dniu 21 października 2007 r. Państwowa Komisja Wyborcza w ramach współpracy i wymiany doświadczeń zaprosiła

przedstawicieli centralnych organów Litwy, Rosji, Łotwy, Ukrainy i Słowacji. Byli oni w wybranych obwodach w okręgu Nr 17 w Radomiu i Nr 19 w Warszawie, spotkali się z Okręgowymi Komisjami Wyborczymi. Spotkali się także z Państwową Komisją Wyborczą

- Na zaproszenie Centralnej Komisji Republiki Litwy członek Państwowej Komisji Wyborczej sędzia A. Mączyński oraz dyrektor Zespołu Kontroli Finansowania Partii Politycznych w Krajowym Biurze Wyborczym K. Lorentz uczestniczyli w obserwacji wyborów samorządowych na Litwie, które odbyły się w dniu 25 lutego 2007 r. Byli obecni w kilku obwodach głosowania, spotkali się z Centralną Komisją Wyborczą Litwy, zostali również przyjęci przez wicemarszałka Sejmu i prezesa Trybunału Konstytucyjnego Litwy.
- Na prośbę Europejskiego Instytutu na rzecz Demokracji, członek Państwowej Komisji Wyborczej sędzia S. Jaworski i sekretarz Komisji K. Czaplicki spotkali się w dniu 24 stycznia 2007 r. z grupą przedstawicieli Prezydenckiej Administracji Kirgistanu. Tematem spotkania były polskie doświadczenia z zakresu organizacji i przeprowadzania wyborów i referendów. Ambasador Republiki Kazachstanu w ramach wcześniej podjętego współdziałania przekazał Państwowej Komisji Wyborczej obszerną informację o wyborach do parlamentu Republiki Kazachstanu przeprowadzonych w sierpniu 2007 r.
- Delegacja Państwowej Komisji Wyborczej: F. Rymarz – przewodniczący Komisji i sekretarz K. Czaplicki oraz R. Drapiński, wicedyrektor Zespołu Prawnego i Organizacji Wyborów w Krajowym Biurze Wyborczym obserwowali przebieg wyborów do Zgromadzenia Narodowego Republiki Francuskiej (w czerwcu 2007 r.). Zapoznali się m.in. z doświadczeniami Francji we wdrażaniu nowoczesnych procedur wyborczych dotyczących głosowania przy użyciu techniki elektronicznej.
- Na prośbę ambasady Królestwa Danii przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej sędzia F. Rymarz i sekretarz Komisji K. Czaplicki, spotkali się w dniu 12 czerwca 2007 r. z I sekretarzem Ambasady Danii; poinformowali o rozwiązaniach polskiego prawa wyborczego, podniesiono także kwestie

regulacji prawnych dotyczących międzynarodowych obserwatorów wyborczych.

- W dniach 18 – 19 września 2007 r. odbyła się w Strasburgu doroczna konferencja Stowarzyszenia Europejskich Urzędników Wyborczych (ACEEEO) zorganizowana we współpracy z Komisją Wenecką. Referaty i dyskusja były poświęcone problematyce poszerzania w społeczeństwach wiedzy o wyborach, docierania z tą wiedzą do wyborców. Z upoważnienia Państwowej Komisji Wyborczej w konferencji uczestniczył w zastępstwie sekretarza Komisji dyrektor Zespołu Kontroli Finansowania Partii Politycznych i Kampanii Wyborczych Krajowego Biura Wyborczego K. Lorentz.

- Na prośbę Fundacji Solidarności Polsko – Czesko – Słowackiej członek Państwowej Komisji Wyborczej S. Jaworski i sekretarz K. Czaplicki spotkali się w dniu 27 września 2007 r. z działaczami organizacji pozarządowych, prasy lokalnej i samorządów lokalnych z Kazachstanu, Kirgistanu, Uzbekistanu i Tadżykistanu. Tematem spotkania było omówienie przepisów i procedur w zakresie przygotowania i przeprowadzenia wyborów parlamentarnych w Polsce.

- Na zaproszenie Centralnej Komisji Wyborczej Ukrainy członek Państwowej Komisji Wyborczej A. Mączyński uczestniczył w dniach 12 – 14 listopada 2007 r. w Kijowie, w uroczystym zgromadzeniu poświęconym 10 rocznicy powstania tej Komisji. W zgromadzeniu uczestniczyli także przedstawiciele centralnych organów wyborczych Litwy, Łotwy, Mołdawii, Kazachstanu, Kirgistanu, Stowarzyszenia Europejskich Urzędników Wyborczych oraz przedstawicielstwa OBWE na Ukrainie. Omówiono doświadczenia dziesięcioletniej działalności i założenia dalszej pracy.

- Sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej K. Czaplicki uczestniczył w dniach 14 – 15 listopada 2007 r. w konferencji międzynarodowej w Budapeszcie zorganizowanej pod hasłem: „Zaawansowane Techniki Wyborcze 2007 – Teraźniejszość i Przyszłość”. Dokonano przeglądu doświadczeń wielu państw w tym zakresie, m.in. Austrii, Belgii, Niemiec, Portugalii, Szwecji, Węgier. Przypomniano zalecenia i konkluzje w tej

dziedzinie Unii Europejskiej. Z przebiegu konferencji wypływają wnioski, że alternatywne sposoby głosowania powinny być wprowadzane stopniowo z uwzględnieniem specyfiki danego kraju, a także możliwych zagrożeń w sferze tajności i bezpośredniości głosowania.

- Na prośbę Europejskiego Instytutu na rzecz Demokracji przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej F. Rymarz i sekretarz K. Czaplicki spotkali się w dniu 11 grudnia 2007 r. z delegacją parlamentarno-partyjną Azerbejdżanu, przekazując gościom informacje na temat organizacji i przeprowadzenia wyborów oraz statusu wyborczego partii politycznych.

\* \* \*

*Zmiany powołanych wyżej ustaw zostały ogłoszone w:*

- 1) Dz.U. z 2002 r. Nr 113, poz. 984 i Nr 153, poz. 1271, z 2003 r. nr 57, poz. 507 i Nr 130, poz. 1188, z 2004 r. Nr 25, poz. 219, z 2006 r. Nr 218, poz. 1592 i z 2007 r. Nr 112, poz. 766,
- 2) Dz.U. z 2006 r., Nr 218, poz. 1592 i z 2007 r. Nr 112, poz. 766,
- 3) Dz.U. z 2004 r. Nr 25, poz. 219, Nr 102, poz. 1055, i Nr 167, poz. 1760, z 2005 r. Nr 175, poz. 1457, z 2006 r. Nr 17, poz. 128, Nr 34, poz. 242, Nr 146, poz. 1055, Nr 159, poz. 1127, Nr 218, poz. 1592 i z 2007 r. Nr 112, poz. 766,
- 4) Dz.U. z 2006 r. Nr 249, poz. 1826 i Nr 249, poz. 1826,
- 5) Dz.U. z 2002 r. Nr 127, poz. 1089 i Nr 214, poz. 1806, z 2004 r. Nr 102, poz. 1055, z 2005 r. Nr 175, poz. 1457 i z 2006 r. Nr 48, poz. 327, Nr 218, poz. 1592,
- 6) Dz.U. z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 113, poz., 984 i Nr 153, poz. 1271, z 2004 r. Nr 102, poz. 1055, z 2005 r. Nr 175, poz. 1457 i z 2007 r. Nr 112, poz. 766,
- 7) Dz.U. z 2001 r. Nr 154, poz. 1802, z 2002 r. Nr 127, poz. 1089, z 2003 r. Nr 57, poz. 507, z 2004 r. Nr 25, poz. 219 i Nr 273, poz. 2703, z 2005 r. Nr 167, poz. 1398 i Nr 266, poz. 2236,
- 8) Dz.U. z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271, Nr 214, poz. 1806, z 2003 r. Nr 80, poz. 717 i Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Nr 102, poz. 1055, Nr 116, poz. 1203 z 2005 r. Nr 172, poz. 1441 i Nr 175, poz. 1457, z 2006 r. Nr 17, poz. 128 i Nr 181, poz. 1337, z 2007 r. Nr 48, poz. 327, Nr 138, poz. 974 i Nr 173, poz. 1218,
- 9) Dz.U. z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271, Nr 200, poz. 1688, Nr 214, poz. 1806, z 2003 r. Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Nr 102, poz. 1055 z 2007 r. Nr 173, poz. 1218,
- 10) Dz.U. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 153, poz. 1271 i Nr 214, poz. 1806, z 2003 r. Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Nr 102, poz. 1055 i Nr 116, poz. 1206, z 2006 r. Nr 126, poz. 875 i Nr 227, poz. 1658 z 2007 r. Nr 173, poz. 1218,

- 11) Dz.U. z 2002 r. Nr 153, poz. 1271, z 2004 r. Nr 25, poz. 219 i Nr 33, poz. 285, z 2006 r. Nr 104, poz. 708 i 711 z 2007 r. Nr 165, poz. 1170 i Nr 176, poz. 1238,
- 12) Dz.U. z 2002 r. Nr 153, poz. 1271, z 2004 r. Nr 240, poz. 2407, z 2005 r. Nr 64, poz. 565 i Nr 132, poz. 1110,
- 13) Dz.U. z 2003 r. Nr 96, poz. 874, z 2004 r. Nr 102, poz. 1055 z 2007 r. Nr 112, poz. 766,
- 14) Dz.U. z 1988 r. Nr 41, poz. 324, z 1989 r. Nr 34, poz. 187, z 1990 r. Nr 29, poz. 173, z 1991 r. Nr 100, poz. 442, z 1996 r. Nr 114, poz. 542, z 1997 r. Nr 88, poz. 554 i Nr 121, poz. 770, z 1999 r. Nr 90, poz. 999, z 2001 r. Nr 112, poz. 1198, z 2002 r. Nr 153, poz. 1271, z 2004 r. Nr 111, poz. 1181, z 2005 r. Nr 39, poz. 377 z 2007 r. Nr 89, poz. 590,
- 15) Dz.U. z 2005 r. Nr 17, poz. 141, Nr 85, poz. 728 i Nr 267, poz. 2258, z 2006 r. Nr 83, poz. 574, Nr 133, poz. 935 i Nr 218, poz. 1592 z 2007 r. Nr 61, poz. 411.